ÑAPA

Weekendbijlage van dagblad Amigoe

zaterdag 23 maart 2013

SOCIAAL
Honderden ontbijten op school voor optimale prestatie 3

REPORTAGE
Thrillerschrijver: Curaçao als plaats delict 5

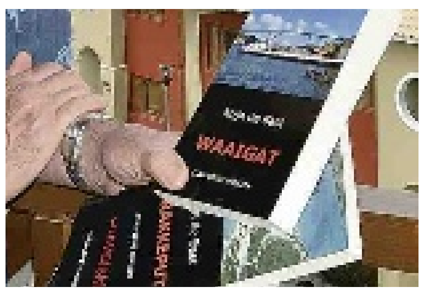

IN BEDRIJF
José Galmeijer: 'Klanttevredenheid staat centraal' 10

'Door en voor jongeren, 4 You-th Magazine beter kan niet'

Redactievergadering van 4 You-th Magazine in Starbucks.

4 You-th Magazine, het enige Papiamentstalige blad voor jongeren tussen de 12 en 20 jaar, heeft als belangrijke doelstelling het informeren van de jeugd, en wel door jongeren zelf. Het betekent voor de jonge redactieleden en hun leeftijdsgenoten veel meer dan een volwassene zich misschien wel realiseert.

Tekst: Oetie Basilio Foto's Ken Wong

De ontmoeting met enkele van de teamleden van 4 You-th, vindt plaats in het door veel jongeren bezochte koffiebar Starbucks in de Renaissance Mall. Monique Rosalina, coördinator van het jongerenblad, en Carlo Wallé, fotograaf voor de actie die zo gaat plaatsvinden, zijn in afwachting van de twee modellen die op de voorkant van de volgende editie zullen gaan prijken. De modellen worden 'backstage' opgemaakt door één van de jonge redactieleden, de 16-jarige Ebony-Gwenn Martis. Rosalina legt het achterliggende idee uit: "Het thema van de volgende editie zal Social Media zijn, communicatie. Jongeren communiceren tegenwoordig met elkaar via de Blackberry, via het pingen. Vanuit mijn eigen visie gaat dit soms een beetje te ver, maar voor de jeugd is het een manier van communiceren die heel normaal en effectief is. Het achterliggende idee bij de foto is dan ook om aan te geven hoe jongeren, zelfs wanneer ze heel dicht bij elkaar zitten, het toch nog prettig vinden om middels het pingen met elkaar te communiceren..."

Het werk achter de gordijnen is ondertussen afgerond en de twee mooi opgemaakte modellen doen hun intrede in het gezellige geroezemoes. De fotosessie kan beginnen. Van de drie jonge redactieleden die zijn meegekomen, staan al snel twee te pingen.

Rosalina heeft aan de wieg gestaan van het 4 You-th Magazine dat in 2001 van start ging. Ze is sinds 1996 eigenaar en senior ontwerper van Passaat Graphic & Web Design en heeft al heel wat jaren ervaring met tijdschriften. Voor 4 You-th is ze de coördinator, de duizendpoot bladmanager. Daarnaast verzorgt ze als grafisch ontwerper en gebruikmakend van haar eigen bedrijf, ook de vormgeving van het blad.

Poseren met de telefoon voor de foto. In het midden fotograaf Carlo Wallé.

Ze legt uit hoe diverse andere professionals eveneens meewerken aan de totstandkoming van het magazine. "Allereerst regelt de Fundashon Ban Komuniká, waar het blad onder valt, de financiële zaken en ziet erop toe dat we onze vastgestelde doelstellingen nakomen. Dan is Jefka Martha-Alberto onze professionele hoofdredacteur, die daarnaast ook de trainingen voor de jongeren verzorgt. Middels haar eigen bedrijf Practical Business Solutions is zij verder de persoon die de contacten met de media regelt. Carlo Wallé, professionele fotograaf, verzorgt onze coverfoto's en de foto's voor de moderubriek. Alle overige foto's vallen onder de verantwoordelijkheid van de jongeren zelf. Ze maken ze zelf, of laten ze maken. En tenslotte zorgt de drukker 'Hi-Printing' ervoor dat de exemplaren er uiteindelijk zo netjes uitzien."

Serieuze onderwerpen

Het blad ziet er met al deze input dan ook zeer sprekend en kleurrijk uit. Maar temidden van alle foto's en kleuren, behandelt 4 You-th behalve gezellige informatieve zaken, ook serieuze onderwerpen die de jeugd aangaan. Het voorkomen van zwangerschappen, het niet misbruiken van alcohol, het opstarten van je eigen bedrijf, het verantwoord omgaan met de natuur, en nog veel meer. Het zijn allemaal onderwerpen die aan de orde komen, maar dan wel overgebracht door de jeugd zelf. En dat is natuurlijk de perfecte formule om de boodschap bij jongeren aan te laten slaan.

Voorzitter van de Fundashon Ban Komuniká, Marije van Warmerdam, is het team in Starbucks ook komen versterken. Ze vertelt wat meer over de beginfase van het magazine. "4 You-th was een initiatief van wijlen Stanley Lamp die toen minister van Onderwijs was en die het erg belangrijk vond dat jongeren een eigen blad zouden hebben. Het werd uitgegeven door de Directie Jeugd- en Jongeren Ontwikkeling waar ikzelf ook werkte, en was in die tijd een blad voor alle eilanden van de Nederlandse Antillen: een Engelstalige editie voor de Bovenwinden en een Papiamentstalige editie voor de Benedenwinden. Elk eiland had een eigen redactieteam. Maar in 2008 is dit allemaal stopgezet vanwege alle verschuivingen binnen de overheid in verband met de staatkundige vernieuwingen. Na zeer veel pogingen is het Rosalina toen uiteindelijk gelukt om het blad eind 2010 weer van start te laten gaan, op Curaçao. Vanaf die tijd valt het blad onder de stichting 'Fundashon Ban Komuniká'.

Wachten op fondsen

Rosalina: "Met erg veel moeite hebben we toen sponsors kunnen krijgen en hebben we ook overwogen om er een commerciële uitgave van te maken, maar omdat er toch een erg belangrijke boodschap achter het magazine zit, zijn we hiervan afgestapt. Hierdoor zijn we wel afhankelijk gebleven van de overheid, van het belang dat zij hechten aan het magazine. In principe worden we dus gesubsidieerd door de overheid, we voldoen ook aan alle voorwaarden, maar is het nog steeds niet duidelijk wat de overheid gaat doen. Daardoor ontbreken op dit moment jammergenoeg nog bijna alle fondsen die we voor dit jaar nodig hebben. Gelukkig kregen we wel een paar keer steun van andere organisaties, zoals Samenwerkende Fondsen en nu pas geleden van de Isla, maar we hopen toch met steun van de overheid verder te kunnen gaan. Hun steun is eigenlijk onmisbaar."

In totaal heeft 4 You-th nu twaalf redactieleden. Rosalina: "We hebben nu een hele stabiele groep die het erg leuk vindt om te schrijven en ook heel erg goed meedenkt." Ze schrijven niet allen voor elke editie, maar zijn wel allemaal jongeren tussen de 12 en 20 jaar, net als hun doelgroep. Hoe vinden de drie aanwezige redactieleden het om voor 4 You-th te schrijven? Cheyenne Felizie is 18 jaar oud: "Het is hartstikke leuk om te doen. Je gaat veel met jongeren om en moet in de schoenen van andere jongeren gaan staan. Normaal schrijf ik gewoon voor mezelf en dan maakt het niet uit wat een ander ervan denkt, maar bij het schrijven voor 4 You-th moet je toch stilstaan bij 'wat zouden de jongeren hiervan denken?' of 'zou dit hen kunnen helpen?' Je leert dus meer met je lezers om te gaan en dat is heel leerzaam. Ik schrijf al van kleins af aan, maar met 4 You-th krijg ik de kans om mijn schrijven verder te ontwikkelen."

Ebony-Gwenn Martis, 16 jaar oud, schrijft over diverse onderwerpen, waaronder ook over gezondheid: "Ik houd van schrijven en op deze manier leer ik ook beter te schrijven in het Papiaments. Wat ik een beetje moeilijk vind bij het schrijven voor 4 You-th, is dat ik voor sommige gezondheidsartikelen informatie op internet moet zoeken, en dan moet gaan uitzoeken of het allemaal wel klopt. Wanneer je vanuit jezelf iets schrijft, speelt dat geen rol en gaat het wat gemakkelijker."

Haar zus, de jongste van de drie, is de 15-jarige Brianna-Gwenn Martis. Ze houdt net als de anderen erg veel van schrijven en zij en haar zus schrijven vaak samen een artikel. Ze vindt het minder prettig wanneer ze een onderwerp gepland heeft, en het interview met de betreffende persoon niet plaats kan vinden. "Dan raak ik in paniek en weet even echt niet wat ik moet doen, maar daarna ga ik over op plan B." Rosalina: "We ondersteunen elkaar wel altijd in dat soort gevallen."

De jonge redactieleden krijgen ook de nodige training en ondersteuning om het schrijven en alles wat erbij komt kijken, zo professioneel mogelijk te kunnen doen. Deze trainingen kunnen, door de krappe begroting, jammergenoeg maar eens per jaar gegeven worden.

Door jongeren bepaald

Het thema van elke editie wordt door de jongeren zelf bepaald. Rosalina: "Dit gebeurt meestal tijdens een jaarbespreking waarbij we de onderwerpen bespreken. We proberen altijd om de thema's qua zwaarte af te wisselen. Elke editie heeft ook enkele vaste rubrieken, zoals bijvoorbeeld 'Young Rebels' die over jongeren gaat die op een bewonderenswaardige manier iets bereikt hebben, en de rubriek 'Guys Only', speciaal voor jongens. Behalve de jaarlijkse besprekingen worden er ook de maandelijkse redactievergaderingen gehouden die geleid worden door hoofdredacteur Alberto. Brianna-Gwenn: "In de redactievergaderingen praten we over het al eerder gekozen thema, wat we ervan denken, en ook over de onderwerpen waar iedereen in die editie dan over zou willen schrijven. We hebben altijd erg veel plezier tijdens deze vergaderingen." Rosalina: "We evalueren de gekozen onderwerpen en na de selectie krijgen de jongeren twee weken de tijd voor het inleveren van hun tekst en fotomateriaal."

8000 gratis exemplaren

4 You-th verschijnt zo'n 8 à 10 keer per jaar in een oplage van 8000 exemplaren en wordt gratis verspreid onder 45 scholen alsmede enkele instellingen. Van Warmerdam: "We hebben vanwege de financiële problemen weleens overwogen om er een kleine vergoeding voor te gaan vragen, maar we blijven er toch van overtuigd dat het blad gratis moet blijven, want het moet gewoon voor iedereen toegankelijk zijn." Op de vraag wat ze ervan zouden vinden als 4 You-th om financiële redenen zou moeten ophouden te bestaan, wordt door de drie redactieleden in duidelijke taal aangegeven dat ze zich daarmee totaal in de steek gelaten zouden voelen en dat hen daarmee iets zeer waardevols ontnomen zou worden. De 18-jarige Cheyenne: "Heel erg jammer, ja, ik zou het heel erg vinden en eigenlijk heel boos worden, want ik zou dan het gevoel hebben dat niemand om ons jongeren geeft. Het is iets wat wij jongeren hebben, iets waar we ons aan vast kunnen houden, daar houden jongeren van, en als dat van ons afgenomen zou worden dan zou ik dat heel, heel erg vinden. Het zou echt heel erg jammer zijn."

De 16-jarige Ebony-Gwenn is het volledig met haar eens en vindt verder: "Als 4 You-th van ons afgepakt wordt, dan heb ik zelf ook niets meer, want het schrijven voor 4 You-th is het enige wat ik echt leuk vind om te doen en waarvan ik ook weet dat ik er iets positiefs mee bereik onder de jongeren die het lezen."

En Brianna-Gwenn: "Ja, ik zou het ook heel erg vinden, want de jongeren kunnen zich echt vinden in wat wij schrijven." Rosalina beaamt dit: "Zij zijn eigenlijk een soort spreekbuis voor heel veel jongeren en als dat weg is dan betekent dat, dat zij zich eigenlijk niet meer kunnen uiten en dat er geen stem meer is van de jongeren op het eiland, dit los van het Jeugdparlement, dat meer politiek getint is. Het magazine 4 You-th brengt onderwerpen naar voren die de Curaçaose jongeren bezighouden. Het laat zien wat de problemen zijn, maar ook wat de oplossingen ervoor zijn. Het blad is een handvat voor jongeren om zichzelf uit te drukken, maar tegelijkertijd biedt het jongeren ook de mogelijkheid om hun informatie ergens te kunnen vinden, en dan ook nog door jongeren zelf geschreven, dus het kan eigenlijk niet beter."

ÑAPA 2013
Nr. 10

INHOUD

4 You-th Magazine 1
Op bezoek bij 'oom agent' 2
Honderden ontbijten op school 3
Gezondheid 4
Trommelgeesten (3) 5
Cultuur 6
Literatuur 7
Varia Puzzels 8
Eten & drinken 9
Spotlight op lid van Adeck 10
Business Columns 11
Business Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:
Adeck
Ingemara Bak
Oetie Basilio
Marja Berk
Monique Casimiri
CVF
Mirjam Fokkens
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Peter Onvlee
Jan de Ruijter
Victorine Stille
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Op bezoek bij 'oom agent'

De politie is je beste vriend. Dit gold in ieder geval vorige week voor de kleuters van het Berg Carmel College. Zij kregen een uitgebreide rondleiding, mochten in de politieauto zitten, vingerafdrukken laten maken en ze kregen zelfs een politieparade voorgeschoteld. Het doel was dat de kinderen beter zouden weten wat een politieagent allemaal doet en gezien het enthousiasme van de deelnemende politiemensen kan het kan niet anders dan dat dit dit voornemen ronduit geslaagd was.

Foto van de week

De Handelskade in de sneeuw, een merkwaardig tafereel. En toch is dat te zien in de tuin van Bob ter Haar. Er is weinig van te merken dat deze week de lente is begonnen, merkt hij op. "Kijken wij naar buiten zien wij de Handelskade in de sneeuw, hetgeen je in Curacao niet mee zult maken."

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Snoepjes'

Monique Casimiri

'Moet ik nog iets meenemen?', is een vraag die elke keer gesteld wordt als bekenden naar Nederland komen. Ja natuurlijk is mijn antwoord; maar wat? Het mag niet zwaar zijn, niet groot en je moet het hier niet kunnen krijgen.

Toen ik net in Nederland woonde, wilde ik dat mijn ouders altijd candy corn meenamen. Die oranje met witte snoepjes. Mierzoet, maar zo ontzettend lekker en hier niet te krijgen. Zo ook met de pruim Chinès. En dan het liefst de verse, gekocht in kleine zakjes bij de snèk. Maar de familieverpakking was ook goed. Die ging er goed doorheen als vrienden in het weekend langskwamen. Behalve etenswaren had ik ook een favoriete shampoo die ik hier niet kon krijgen. Dit was weliswaar zwaarder, maar werd evengoed meegenomen voor me.

Door de jaren heen is er een aantal dingen veranderd. Candy corn krijg ik niet meer weg en ook de pruim Chinès vind ik niet zo lekker meer. Wat nog wel altijd favoriet blijft is pk-kauwgom. Van die kleine pakjes waar vier kauwgoms inzitten. Je bood altijd anderen wat van de kauwgom aan en iedereen nam altijd twee kauwgoms. Nooit één. Daar heb ik me ooit hier nog eens goed in vergist. Iemand bood mij een kauwgom aan en ik nam er twee, zoals ik gewend was. Helemaal verkeerd. Ik heb nooit meer een kauwgom gekregen van deze persoon.

Shampoo ben ik ondertussen hier gaan kopen. Niet omdat ik die andere niet meer fijn vond, maar omdat die ook op Curaçao niet meer werd verkocht. Als ik dan toch moest veranderen van merk, dan maar een merk van hier, wel zo gemakkelijk.

Nog niet zo lang geleden heb ik gevraagd om mango's mee te nemen. Ik zou eters krijgen en wilde een toetje met verse mango erbij maken. Nu had ik twee mango's klaar liggen, hier gekocht in de supermarkt. Het verschil in smaak was heel erg groot. De mango's van Curaçao hadden smaak, ze waren sappig, duidelijk zongerijpt en overheerlijk. De mango's uit de supermarkt smaakten bijna hetzelfde als mango uit blik. Ik had wat kleine stukjes toegevoegd om het geheel wat volume te geven, maar ik zorgde er wel voor dat het merendeel van de mango in de schaaltjes uit Curaçao kwam. Het behoeft geen uitleg hoe hierop werd gereageerd. Dat mango zo lekker kon smaken hadden ze nog nooit geproefd.

Het enige waar ik nooit om hoef te vragen en wat altijd wordt meegenomen is de krant. Ik lees hem van voor naar achteren en nog een keer. Heerlijk om weer even het nieuws te lezen. Soms een paar dagen oud, soms een week oud (als het een stapeltje kranten is dat meekomt), maar dat deert niet. Ik lees alles even graag en gretig. Nu nog een pk-tje erbij of een flesje kolita, mmmm, die kan ik ook weleens vragen. Even bellen hoor.

Honderden ontbijten op school voor optimale prestatie

Eigenlijk, zo beaamt hij, is het natuurlijk een schandaal dat het in Bonaire, een stukje van het Koninkrijk, al jaren achtereen nodig is dat dagelijks enkele honderden schoolgaande kinderen van een ontbijt moeten worden voorzien. "Een armoedeprobleem", noemt Robert Smaal het. Om er direct wel bij te zeggen dat het bereiken van het doel voor hem voorop staat.

Tekst: Peter Onvlee

Kinderen met een gevulde maag kunnen zich beter concentreren.

Dat doel: die schoolgaande jongeren voorzien van een volwaardig ontbijt waardoor een goede en energieke start van de dag wordt gewaarborgd en er zo aan bij wordt gedragen dat de omstandigheden voor het optimaal presteren op school aanwezig zijn. En dat doel is de afgelopen jaren met het project Breakfast in Schools bereikt.

Smaal spreekt van - hoe er ook over kan worden gedacht - van een groot succes voor de Bonaireaanse samenleving. "Het project wordt hogelijk gewaardeerd bij de scholen door de leerkrachten, maar met name ook door de kinderen. Door het ontbijt dat die kinderen gedurende de schooltijd krijgen is er minder honger. De leerkrachten geven ook aan dat honger niet meer een bepalende factor is binnen het onderwijssysteem en dat is volgens hen ook te constateren bij de attitude en belangstelling. Zij constateren dat de concentratie, interesse en prestaties van de deelnemende kinderen toenemen. Ook de agressiviteit die kan ontstaan door gebrek aan eten, is voor een groot deel verdwenen. Dat betekent een verbetering van het toekomstperspectief van die kinderen doordat ze beter presteren en meer plezier op school beleven waardoor de studievoortgang minder wordt gehinderd en zij minder snel zullen uitvallen en langer doorleren of studeren."

Stichting Voeding op School

Robert Smaal is voorzitter van de Stichting Voeding op School die sinds dit jaar de Stichting Rotary Bonaire is opgevolgd als organisator van het al sinds 2004 bestaande ontbijtproject. Smaal woont sinds 1997 op Bonaire, al is hij in de tussentijd ook nog even in Nederland en op Aruba actief geweest, en heeft absoluut geen plannen het eiland te verlaten. Integendeel, de kwaliteit van leven bevalt hem op Bonaire uitstekend. Hij herinnert zich nog de dag dat hij in zijn praktijk in Nederland stond nadat hij even op het eiland terug was geweest om een bruiloft bij te wonen. "Ik keek naar buiten. Het was koud en donker. Ik wilde onmiddellijk weer terug." Hij is fysiotherapeut en sinds 2007 eigenaar van BonFysio & BonBida, de met zeven fysiotherapeuten grootste praktijk op het eiland.

Tot 2012 financierde de Stichting Rotary Bonaire het project Breakfast in Schools uit eigen middelen met subsidies (ontwikkelingsgelden) van Usona, de Uitvoeringsorganisatie Stichting Ontwikkeling Nederlandse Antillen, Amfo, de Stichting Antilliaanse Medefinancierings Organisatie, de RCN, de Rijksdienst Caribisch Nederland en andere stichtingen en organisaties. Sinds het afgelopen jaar en door het opdrogen van de Usona- en Amfo-gelden als gevolg van de nieuwe staatkundige structuur is dat allemaal anders. In januari 2012 heeft het Openbaar Lichaam Bonaire een zorgcontract getekend waarmee het zich verantwoordelijk stelt voor de financiering van het project, een zogenoemde 100 procentssubsidie. Ook zijn door de Directie Samenleving en Zorg van het Lichaam, dat zich nadrukkelijk met de armoedebestrijding bezighoudt, voor de uitvoering richtlijnen opgesteld. Voor het afgelopen jaar 2012 kwam daarmee een bedrag vrij van welgeteld 77.688,96 dollar om de dagelijkse 300 ontbijten voor de schooljeugd te bekostigen.

Die gewijzigde structuur doet Smaal, ook tweede penningmeester van de Rotary Bonaire dat vorig jaar het 30-jarig bestaan vierde en onlangs zijn 35e lid verwelkomde, niet zoveel. Hij ziet er zelfs voordelen

> "Kinderen hebben minder honger op school"

in. "De Stichting Rotary Bonaire kan zich nu helemaal concentreren op andere goede doelen, het op wat kleinere schaal ledigen van sociale nood in de samenleving waarvoor de Rotary fondsen verzamelt. Tijdelijke financiële ondersteuning in verband met een lichamelijke handicap bijvoorbeeld zoals het afgelopen jaar of steun aan mensen wier huis was afgebrand en aanpassing van het meubilair voor een gehandicapte. Dit jaar is de opbrengst van bijna 50.000 dollar van het Auction Dinner vol entertainment, de jaarlijkse veiling, bestemd voor jeugdprojecten; welke zijn nog niet bekend. De Rotary laat het ontbijtproject daarnaast zeker ook niet helemaal los en blijft toezicht houden op de nieuwe Stichting Voeding op School waarvan het bestuur op het ogenblik overigens nog steeds uitsluitend bestaat uit Rotary-mensen."

"Daarin is nu natuurlijk ook plaats voor mensen van buitenaf die bij het project betrokken zijn. In de oude structuur kon dat niet, nu dus wel. En dat is een goede zaak. Het is helemaal niet belangrijk en het gaat er niet om wie het doen, als de doelstelling maar wordt behaald."

Belabberde omstandigheden

Kinderen goed te eten geven dus van mensen die of niet over de financiële middelen daarvoor beschikken of, wat volgens Smaal helaas ook voorkomt, het niet zo belangrijk vinden om de kinderen met een ontbijt naar school te sturen. Informatieverstrek king over het belang van een goed ontbijt aan ouders die hun kinderen geen, te weinig of een eenzijdig ontbijt geven is een nevendoel van het project. "Dat een goed ontbijt nodig is voor de gezondheid van hun kind en voor het leveren van een goede schoolprestatie staat wel vast", aldus Smaal. "Dat is inmiddels wel bewezen. Ook dat geen of een slecht ontbijt ten koste gaat van de gezondheid, de concentratie en de leerprestaties."

Het liefst zou hij graag zien dat zijn hele stichting kon worden opgedoekt, want dan zou het probleem uit de wereld zijn, maar dat zit er, zo vreest hij, voorlopig nog wel even niet in. "De armoede op het eiland is groot", zo weet hij uit de tijd dat hij nog veel op huisbezoek bij patiënten ging en achter de voordeur kon kijken. Hij spreekt van 'belabberde omstandigheden'.

Het is volgens hem de trots, de cultuur, die die armoede vaak voor de buitenwereld verborgen houdt. En dat terwijl ook een schatting van de sinds 1 mei 2011 als Rijksvertegenwoordiger aangestelde Wilbert Stolte (CDA) aangeeft dat de helft van de bevolking een lager inkomen heeft dan de belastingvrije voet van 7.700 euro per jaar, minder dan 700 dollar per maand dus. Smaal eerlijk: "Ik vind de bevolking, de mensen over het algemeen genomen uitermate plezierig en vriendelijk. En eerlijk gezegd zou ik niet weten als ik ook zo in de geldproblemen zou zitten of ik ook nog zo vriendelijk zou zijn."

Hij zegt het op een moment dat er ook voor hem de nodige donkere wolken aan de hemel zijn verschenen. Vijf dagen voor het begin van het nieuwe, huidige jaar 2013 maakte VVD-minister Edith Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bekend dat de eerste twintig behandelingen door een fysiotherapeut niet langer meer vergoed zouden worden en dus voor rekening van de patiënten dienden te komen. De ingangsdatum van dat besluit is weliswaar inmiddels een half jaar uitgesteld - tot 1 juli - maar het zwaard van Schippers hangt er ondanks alle protesten nog wel degelijk. Fysiotherapie, zo vreest Smaal en met hem ook zijn collega's, wordt voor grote groepen onbetaalbaar omdat op Bonaire aanvullende verzekeringen zoals in Nederland niet mogelijk zijn. En Smaal heeft, omdat van zijn omzet dan naar verwachting nog maar 9 procent overblijft, inmiddels ook al ontslag voor al zijn zeven in dienst zijnde fysiotherapeuten aangevraagd.

"Ik was nog niet grijs", zegt hij met enige zelfspot, wijzend op het grijs dat duidelijk door zijn haren te zien is. Los van de financiële kant van de zaak en de toekomst van zijn net enkele jaren in de grote nieuwbouw gevestigde bedrijf - 'zonder de fysiopoot van BonFysio wordt het ook voor de fitness van BonBida erg moeilijk zo niet onmogelijk' - kritiseert hij het besluit van Schippers vooral om de gevolgen die dat voor de totale gezondheidszorg op het eiland heeft. "De fysiotherapeuten doen hier meer dan in Nederland. Zijn preventief bezig, betrokken bij de revalidatie, de nazorg ook bij operaties en de thuiszorg. Een

Robert Smaal

aantal operaties kan zonder fysiotherapie nauwelijks worden uitgevoerd; zonder die nazorg verdwijnt de winst van die ingreep. En waar hebben we het over in het kader van de miljardenbezuinigingen die Nederland door wil voeren? Fysio op de drie BES-eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba kost voor de 22.000 inwoners 1,5 miljoen dollar per jaar."

Maar terug weer naar het project Breakfast in Schools. Recente cijfers uit de eindrapportage 2012, laten zien dat het afgelopen jaar het aantal dagelijks verstrekte ontbijten is gedaald van 353 in 2010 via 360 in 2011 naar 300 in 2012. Een daling voornamelijk veroorzaakt omdat er op twee crèches (Kresh Bon Kwido en Kresh Hardin Tia Sus) geen ontbijten zijn uitgedeeld tegen in 2011 respectievelijk 25 en 28 per dag. Robert Smaal blijft het antwoord schuldig als naar het waarom daarvan wordt gevraagd. "Als je er positief naar kijkt kan je zeggen dat er mogelijk wat minder armoede op het eiland is, want het is zeker geen bezuiniging van ons, het is geen geldprobleem. Maar wij bemoeien ons als stichting niet met wie wel of niet voor een ontbijt in aanmerking komt. We kennen ook de namen van de kinderen niet. Dat is de verantwoordelijkheid van de Directie Samenleving en Zorg. Die maakt de selectie, die stelt de criteria vast, daar gaan ook de aanvragen heen." Volgens Smaal zijn er twee mogelijkheden die tot de daling hebben geleid: "Of de criteria zijn aangepast en dat is mij niet bekend of er is door de scholen of in dit geval crèches geen informatie aan de ouders verstrekt."

Vitaminenpillen

De daling van het aantal dagelijkse ontbijten in 2012 - dit jaar zijn het er weer rond de 350 - heeft voor de Stichting Voeding op School wel als welkom bijeffect dat een ander al langer levend verlangen kon worden opgepakt, de verstrekking van fruit aan kinderen, ook van de naschoolse opvang. Dus naast de dagelijkse ontbijten en de ook al enkele jaren bestaande verstrekking (op vrijwillige basis) van supplementen en vitamines aan de 'ontbijtkinderen'. Dat gebeurt vanaf 2010. Het gaat om drie soorten vitaminetabletten. De Phital Multi Junior voor 3- tot 5-jarigen, het afgelopen jaar 55 doosjes van 60 stuks per maand, de Phital Multi Junior voor 6- tot 12-jarigen, 120 doosjes van 60 stuks en de Phital Multi Basic voor de kinderen van de SGB, de Scholengemeenschp Bonaire (voortgezet en middelbaar onderwijs), gemiddeld 25 doosjes van 120 stuks per maand, alles door TEVA Nederland, onderdeel van het internationale concern Teva Pharmaceutical Industries Inc. ter beschikking gesteld.

De behaalde resultaten hebben volgens Smaal duidelijk gemaakt dat het project een toegevoegde waarde heeft voor de samenleving. En weet hij: "Het voortzetten van het project wordt erg op prijs gesteld door de scholen en crèches zolang er behoefte aan is." Door het het afgelopen jaar ontstane lichte overschot denkt hij dat het mogelijk is te voldoen aan de bij de scholen levende wens om (nog meer) fruit in het pakket te doen. "De scholen hebben hier al enkele keren op aangedrongen." Zoals er door een gift van Usona ook de mogelijkheid bestaat vooralsnog een keer in de week de kinderen in de naschoolse opvang van fruit te gaan voorzien. Met, als alles volgens plan verloopt, ingang van april. 'En dat gaat om maar liefst alle 800 kinderen; hier wordt geen selectie gemaakt. We hopen volgend jaar dat fruit twee keer in de week te kunnen uitdelen. Onze subsidieaanvraag is daar in ieder geval op afgestemd."

Smaal en zijn Stichting Voeding op School zijn in het geheel van het project wat hij noemt 'voorwaardenscheppend'. Regelen de subsidieaanvragen en de contracten met de leveranciers. Met de Bonaire Food Group van Van den Tweel bijvoorbeeld dat voor bijna alle deelnemende scholen (Kolegio San Bernardo, Kolegio Papa Cornes, Kolegio San Luis Betran, Kolegio Reina Beatrix, de Watapanaschool en Kolegio Kristu Bon Wardador) en crèches (naast Bon Kwido en Hardin Tia Sus ook Kresh Muchanan Kontentu en Speeltuin Jiwiri) de ontbijten samenstelt, de SGB uitgezonderd. Die zorgt zelf met een externe kracht voor de aankoop, bereiding en distributie voor de eigen studenten, waarbij de stichting de financiële kant van de zaak regelt. De samenstelling van de ontbijten wordt geregeld met behulp van een diëtiste. "Uitgebalanceerde voeding dus", zegt Smaal. Het ontbijt bestaat uit een variatie van bruinbrood, vleesbeleg, pindakaas, jam, kaas, sap, melk, yoghurt, fruit, muesli en cornflakes. Aan de hand van de beschikbare voorraad stelt de distributeur het ontbijt samen. Iedere schooldag worden door de leerkrachten de maaltijden bij Bonaire Food Group opgehaald en meegenomen naar school om daar onder de betrokken leerlingen te worden verdeeld.

Medisch

Mythen, aannames en feiten over obesitas

Een grote groep wetenschappers in de Verenigde Staten heeft zich zorgen gemaakt over de toenemende misinformatie over obesitas, zowel in de wetenschappelijke literatuur als in de lekenpers. Er worden allerlei methoden en leefstijladviezen geadviseerd om af te vallen waarvan bekend is dat ze niet echt werkzaam zijn òf waarvan de werking onvoldoende is bewezen. Personen die hoopvol beginnen aan zo'n methode worden dus eigenlijk misleid en al hun moeite is dan voor niets.

Tekst: Hans de Haan

Deze wetenschappers zijn afkomstig van bekende Amerikaanse instituten op het gebied van de openbare gezondheidszorg, epidemiologie, voedingswetenschappen, biostatistiek en beweging en sport en van een Deens instituut. Het onderzoek werd gefinancierd door de National Institute of Health en eind januari dit jaar gepubliceerd in het gerenommeerde medische tijdschrift The New England Journal of Medicine. De bronnen voor dit onderzoek waren de zoekmachines op internet, populaire media, zoals kranten en tijdschriften en wetenschappelijke literatuur. De hier genoemde 'feiten' zijn gebaseerd op betrouwbaar, evidence-based onderzoek en zijn vooral bestemd voor politici en beleidsambtenaren van de openbare gezondheidszorg.

De mythen

1. Het vooraf stellen van een realistisch doel om af te vallen. Hoewel dit uitgangspunt logisch lijkt, laat onderzoek zien dat het gestelde doel en het bereikte gewichtsverlies niet matchen. Integendeel, sterk ambitieuze doelen blijken meer succes te hebben.

2. Sterk gewichtsverlies in korte tijd is effectiever dan geleidelijk gewichtsverlies over een langere periode. Talrijke grote en gerandomiseerde onderzoeken hebben aangetoond dat er tussen beide methoden geen wezenlijk verschil is.

3. Het is belangrijk om vóór de aanvang van een dieet vast te stellen in hoeverre betrokkene mentaal goed voorbereid is op zo'n traject. Vijf studies over een periode van 9 maanden bij 3910 deelnemers lieten zien dat bij de meesten van hen geen sprake was van gedragsverandering ten aanzien van hun eetgewoonten. Het gemiddeld gewichtsverlies bij hen was dan ook minder dan een kilo.

4. Kleine, maar wel continue veranderingen in energiegebruik en -opname (eten), hebben grote invloed op veranderingen in het lichaamsgewicht op lange termijn. Deze mythe is gebaseerd op een 50 jaar oude test, de zogenoemde '3500 kilocalorieën regel' die nog steeds wordt gepropageerd, hoewel allang is bewezen dat deze regel niet klopt.

5. Kinderen die tijdens hun groei veel doen aan lichaamsbeweging (sport), hebben minder kans op het later krijgen van overgewicht. Twee zeer grote onderzoeken uitgevoerd op scholen in de VS waarbij is uitgegaan van de BMI (body mass index), hebben deze mythe niet kunnen weerleggen.

Overgewicht bij kinderen kan het beste door de ouders worden aangepakt.

6. Borstvoeding beschermt tegen overgewicht. Hoewel dit ooit een uitspraak was van de WHO, heeft later onderzoek - bij 13.000 kinderen die meer dan 6 jaar zijn gevolgd - bewezen dat deze stelling niet klopt. Borstvoeding biedt natuurlijk wel andere voordelen.

7. Seksuele inspanning verbrandt veel (100-300) kilocalorieën. Er zijn thans rekenmodellen ontwikkeld die precies kunnen meten hoeveel energie wordt gebruikt door bepaalde fysieke activiteiten. Er is hiermee uitgerekend dat met een dergelijke activiteit - die gemiddeld 6 minuten duurt - niet meer dan 21 kilocalorieën worden verbrand. Ter vergelijking: met een uur tv-kijken op de bank worden 7 kilocalorieën verbruikt.

De aannames

Een ander woord hiervoor is 'veronderstelling' waarmee wordt bedoeld niet bewezen, maar wel algemeen aanvaarde opvattingen.

1. Het gebruik van regelmatige maaltijden, inclusief ontbijt, beschermt tegen overgewicht.
Twee grote onderzoeken waarbij het effect van het al dan niet gebruiken van een ontbijt werd gemeten, heeft deze veronderstelling niet kunnen bevestigen.

2. Vroeg in de jeugd aangeleerde eetgewoonten beïnvloeden het lichaamsgewicht tijdens de verdere levensloop. Onderzoek hiernaar wijst meer in de richting van individuele genetische factoren dan van destijds aangeleerde eetgewoonten.

3. Het gebruik van meer groente en fruit leidt tot gewichtsverlies, onafhankelijk van andere factoren. Het is bewezen dat de consumptie ervan de gezondheid bevordert, maar zonder toepassing van andere maatregelen, zal dit gebruik geen gewichtsverlies teweegbrengen.

4. Het telkens afvallen en weer in gewicht aankomen (jojo-effect) verhoogt de sterftekans.Deze bevinding is gebaseerd op epidemiologische waarnemingen die niet door dierproeven zijn bevestigd; waarschijnlijk is hier de gezondheidstoestand van betrokkenen bepalend.

5. Snacking bevordert obesitas. Er zijn geen onderzoeken die deze aanname bevestigen.

6. Mogelijkheden tot lichaamsbeweging in de naaste omgeving (wandelpaden, parken) hebben invloed op het al of niet ontstaan van overgewicht. Alle studies naar deze associatie zijn gebaseerd op waarnemingen en niet op gericht onderzoek en zijn dus niet valide.

De feiten

1. Het is een feit dat genetische factoren een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van obesitas, maar dit betekent niet dat de mens machteloos is in dit opzicht. Verandering van leefstijl (met betrekking tot eetgewoonten en beweging) kan wel degelijk leiden tot gewichtsverlies, op dezelfde wijze als het gebruik van effectieve eetlustremmers voor dit doel.

2. Het houden van dieet in de zin van minder inname van energie, is een zeer effectieve manier van gewichtsverlies, maar in het algemeen helaas niet op de lange duur. Niettemin is dit toch de basis, want maatregelen zoals het eten van meer groenten en fruit en ontbijten, zijn slechts aanvullend.

3. Los van de grootte van het lichaamsgewicht, is regelmatige lichaamsbeweging zonder meer gezond en heeft het bovendien een gunstig effect op sommige nadelige gevolgen van overgewicht.

4. Uitgaande van het concept dat obesitas een chronische ziekte is, blijkt lichaamsbeweging - in voldoende mate en frequentie - een gunstig effect te hebben op de handhaving van het lichaamsgewicht op de lange duur.

5. Met betrekking tot overgewicht bij kinderen is vastgesteld dat programma's voor gewichtsvermindering die thuis worden uitgevoerd door de ouders, meer effect sorteren dan soortgelijke programma's op scholen.

6. Bewuste aanpassing van maaltijden en het gebruik van maaltijdvervangende producten dragen meer bij tot gewichtsverlies dan holistische programma's gebaseerd op evenwicht, variëteit en matiging.

7. Sommige farmaceutische producten kunnen helpen om een gewichtsvermindering van klinische betekenis te bewerkstelligen die blijvend is bij voortgezet gebruik ervan.

8. Bariatrische chirurgie (maagverkleining) bij daartoe geschikte personen is een effectieve methode voor blijvende gewichtsvermindering.

Conclusie

Het zou goed zijn om bij alle informatie die bijna dagelijks over ons wordt uitgestort over obesitas, te denken aan deze nuchtere, wetenschappelijke benadering van dit onderwerp.

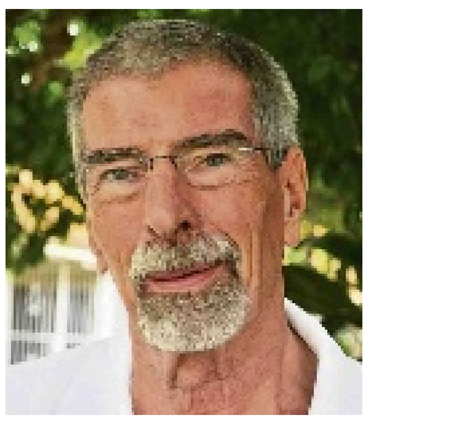

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Beweging

Verstandig en veilig tillen

De ruggenwervelkolom bestaat uit een aantal wervels. De wervels bestaan uit een wervellichaam aan de voorzijde, doornuitsteeksels aan de achterzijde met een opening daar tussenin. Door deze opening loopt het ruggenmerg, dat deel uitmaakt van het centrale zenuwstelsel.

Tekst: CVF

Tussen de wervels ligt de tussenwervelschijf. Deze tussenwervelschijf lijkt op een ballon. De achterzijde van deze ballon is minder goed verstevigd dan de voorkant van deze ballon. Als de wervellichamen aan de voorkant naar elkaar toe gebracht worden (buiging van de wervelkolom) wordt de ballon naar de achterzijde toe gedrukt.
Indien dit te veel gebeurt, treedt er beschadiging op aan de achterste verstevigingsbanden van de ballon en drukt de ballon op het ruggenmerg, met pijnklachten als gevolg.
Als personen een bepaalde taak moeten uitvoeren in een bepaalde omgeving dan dwingt dit tot het aannemen van bepaalde houdingen, het verrichten van bepaalde bewegingen en het uitoefenen van bepaalde krachten. Het gevolg hiervan is een belasting op de structuren van onze lage rug.
Als gevolg van deze belasting treden er reacties op. De vervorming van de ruggengraat is afhankelijk van hoe hard de spieren eraan trekken. Deze reacties kunnen positief zijn in de vorm van trainingseffecten, waardoor de belastbaarheid van de rug wordt vergroot. Maar deze reacties kunnen ook negatief zijn, in de vorm van overbelasting, met lage rugklachten als gevolg.

Het is dus van belang om te zorgen dat de belasting niet meer wordt dan de belastbaarheid van de rug. Verstandig tillen is belangrijk om rugklachten te voorkomen.

Tiltechnieken

Het tillen van (zware) lasten is de bekendste vorm van lichamelijke belasting. Of een tilsituatie in uw werk toelaatbaar is of niet, hangt van veel factoren af. Gewicht is een belangrijke factor, maar de reikafstanden, uw lichaamshouding en de duur van de belasting spelen ook een belangrijke rol. Verder speelt de plaatsing van de voeten ook een grote rol. Voeten die gespreid staan geven altijd een betere stabiliteit dan voeten die naast elkaar staan.

Buk- en hurktechniek

Tiltechnieken die vaak gebruik worden zijn de bukken de hurktechniek. Tijdens de hurktechniek buigt men door de knieën om daarna met een 'rechte' rug de last op te tillen, terwijl men bij de buktechniek voorover buigt en daarna met gestrekte benen de last omhoog tilt. Vaak wordt in dit verband ook gesproken van tillen 'vanuit de benen' en 'vanuit de rug', hetgeen ten onrechte de suggestie wekt dat in het ene geval de benen en in het andere geval de rug wordt belast.

Alom is bekend dat bukken slechter is voor je rug dan hurken. Echter beide technieken zijn belastend voor de onderrug. Bij het tillen van zwaardere objecten (meer dan 10 kg) is de 'rechte rug en diep door de knieën' techniek (hurktechniek) zelfs zwaarder en slechter voor de rug dan de 'rechte benen met bolle rug' techniek (buktechniek).
Het is namelijk niet mogelijk om deze gewichten omhoog te tillen met een rechte rug, de rug zal vrijwel meteen voorovergaan (buigen). Tevens wordt het kniegewricht overbelast. En tenslotte duurt de belasting langer, waardoor overbelasting eerder plaatsvindt.
Door het tillen met een gebogen rug (een sterke ronding van de lage rug) kan een beschadiging optreden van de achterste structuren van de tussenwervelschijf. De bolle rug is dan ook essentieel fout en leidt tot een verhoogd risico op herniaklachten.
Het maakt dus niet zoveel uit of u nu hurkt of bukt. Als het gewicht maar dicht bij uw lichaam blijft.

Verstandig tillen is belangrijk om rugklachten te voorkomen.

Gewichtheffertechniek

De gewichtheffertechniek is een hurktechniek waarbij de knieën tijdens de tilbeweging naar buiten worden gedraaid en waarbij de onderrug in lordose (maak je rug hol) blijft tijdens het tillen. Dit is niet een maximaal holle rug, maar de neutrale holle rug in stand. De achterste doornuitsteeksels, die bij de bolle houdingen van de lage rug goed voelbaar naar buiten komen, moeten bij deze stand van de lage rug niet of nauwelijks voelbaar zijn.
Aanwijzingen voor de gewichtheffertechniek:
Ga in spreidstand staan, de voeten worden licht naar buiten gezet, adem in, span uw buikspieren aan (inwendige riem aantrekken), behoud van een holle rug en gelijkmatig opkomen in de knie, heup en romp.
Het voordeel van de gewichtheffertechniek is dat het gewicht zo dicht mogelijk bij de wervelkolom kan worden gebracht, de rug in lordose blijft waardoor de compressiekracht op L5/S1 beduidend minder is en de spieren rond de knie, de heup en het ruggewricht samen werken om het gewicht omhoog te brengen. De achterste structuren van de tussenwervelschijf worden zo goed beveiligd.
De gewichtheffertechniek kan worden uitgevoerd met een uitvalstap naar de zijkant toe, waarbij de benen dus in spreidstand staan.
De gewichtheffertechniek kan echter ook worden uitgevoerd met een uitvalstap naar voren. Met deze techniek kan men heel natuurlijk een tas of een koffer oppakken. Van belang is wel dat het bovenbeen en de romp in één lijn zijn met het achterste been. Hierdoor staat de rug automatisch in een lichte lordos (holling).
Indien het gewicht niet te zwaar is kan er een derde variant van de gewichtheffertechniek worden gebruikt. Hierbij wordt begonnen met een uitvalstap naar voren, alleen wordt het achterste been van de grond getild. Het lichaam wordt dan als een soort hefboom gebruikt. Belangrijk is dat het voorste been (het standbeen) goed gebogen is, waardoor het achterste been voldoende in extensie komt en de onderrug zijn natuurlijke lordose behoudt.
Met deze laatste vorm kan men snel en veilig voorover bukken. Deze vorm wordt vooral gebruikt als er tussen het te pakken voorwerp en het eigen lichaam een voorwerp staat zoals een tafel waar iets achterop staat.

Hoe tilt u nu verstandig en veilig?

- Buk en til niet onnodig, gebruik waar mogelijk hulpmiddelen.
- Verstandig tillen kost net zoveel tijd als onverstandig tillen. Doe het dus met verstand. Bedenk vooraf hoe zwaar het gewicht zou kunnen zijn en hoe en waarheen u het gewicht gaat verplaatsen, zodat u rekening houdt met eventuele moeilijkheden. Zorg ervoor dat u het te tillen gewicht goed kunt vasthouden.
- Zorg ervoor dat het gewicht dicht bij het lichaam staat. Indien het gewicht wat zwaarder is, is het van belang dat het gewicht tussen de benen wordt geplaatst.
- Sta steeds recht voor het gewicht. Til nooit met gedraaide rug. Verplaats uw voeten indien u moet draaien.
- Til met twee handen en houd het gewicht zo dicht mogelijk bij het lichaam.
- Vermijd een (maximaal) voorovergebogen houding van de romp, probeer uw onderrug in lichte lordosestand te houden.
- Til niet te snel, til rustig en gecontroleerd.
- Zorg ervoor dat het te tillen object goed kan worden vastgepakt. Is het object te groot, zorg dan voor handvatten.
- Luister naar uw lichaam; neem signalen serieus. Beginnende klachten kunnen snel erger worden. U voelt zelf het beste wat uw rug wel en niet kan hebben.

Trommelgeesten (3)

In 2013 wordt herdacht dat in 1863 door Nederland de slavernij werd 'afgeschaft' in Suriname, op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Maarten, St. Eustatius en Saba.
In een artikelenreeks herdenkt Fred de Haas hoe de van huis en haard verdreven Afrikaanse mannen en vrouwen die in gevangenschap naar de 'Nieuwe Wereld' werden gevoerd gedwongen waren om zichzelf opnieuw uit te vinden en een eigen identiteit op te bouwen uit de elementen die zij meebrachten en aantroffen: elementen uit christelijke en inheemse culturen, aangevuld met wat zij zich herinnerden uit hun eigen Afrikaanse tradities. Voor hun geestelijk welzijn was het in die moeilijke tijden voor hen van belang dat zij weer een spirituele leer opbouwden als leidraad in een moeizaam bestaan.
Wat is hiervan terechtgekomen en wat is de toekomst van al die 'Afro-Amerikaanse religies' die zij opnieuw hebben moeten 'uitvinden'?
In de laatste aflevering zal nader worden ingegaan op de situatie op Curaçao. Daarbij zullen ook de opvattingen van Curaçaose wetenschappers en ervaringsdeskundigen worden meegewogen.

Juana de Dios Martinez, priesteres van Maria Lionza in Venezuela.

Tekst: Fred de Haas

In het jaar 2013 wordt het feit herdacht dat in 1863 door Nederland de slavernij werd 'afgeschaft' in Suriname, op Curaçao, Aruba, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba.
In deze artikelenreeks herdenkt onze medewerker Fred de Haas hoe de van huis en haard verdreven Afrikaanse mannen en vrouwen die in gevangenschap naar de 'Nieuwe Wereld' werden gevoerd gedwongen waren om zichzelf opnieuw uit te vinden en een eigen identiteit op te bouwen uit de elementen die zij meebrachten en aantroffen: elementen uit christelijke en inheemse culturen, aangevuld met wat zij zich herinnerden uit hun eigen Afrikaanse tradities.
Voor hun geestelijk welzijn was het in die moeilijke tijden voor hen van belang dat zij weer een spirituele leer opbouwden als leidraad in een moeizaam bestaan.
Wat is hiervan terechtgekomen en wat is de toekomst van al die 'Afro-Amerikaanse religies' die zij opnieuw hebben moeten 'uitvinden'?
In de laatste aflevering zal nader worden ingegaan op de situatie op Curaçao. Daarbij zullen ook de opvattingen van Curaçaose wetenschappers en ervaringsdeskundigen worden meegewogen.

Geesten van de doden

In Haïti is men als de dood voor de Guede, de geesten van de doden. Een beroemde Guede is de geest van het kerkhof 'Baron Samedi' (= Baron Zaterdag), die altijd gekleed is in rok en een hoge hoed draagt. De 'hounsi' van de Guede dansen met Allerzielen in de straten. Ze zijn dan gekleed in rok, dragen een hoge hoed en zijn verkleed als lijk. Bij die gelegenheid drinken ze veel rum, dansen sensueel en vermaken het volk met obscene grappen.

Elk jaar is er een groot feest ter ere van de Maagd Maria in Ville Bonheur. Duizenden pelgrims trekken naar de waterval van Saut d'Eau, raken soms in trance en steken kaarsen aan voor de kerk. Zie You Tube Saut d'Eau Haiti Vodou TT (Ville-Bonheur).
Tot slot is er een processie waarbij het beeld van de Maagd Maria wordt rondgedragen.

Zombies in Haïti

Men gelooft dat heksenmeesters iemand kunnen doden met vergif en de doden weer met een ander soort gif tot leven kunnen wekken. Deze tot leven gewekte doden , 'zombi' geheten, zijn willoze werktuigen in de handen van hun meester. Haïtianen zijn als de dood dat hun overledenen als zombi's worden gebruikt en waken daarom drie dagen op het graf zodat niemand het lijk kan stelen.
Om zich te beschermen tegen kwade machten en hekserij maken Haïtianen gebruik van magische voorwerpen (amuletten, talismans) die, zoals al verteld, met een Congolees woord 'wanga' worden genoemd.
Haïtiaanse emigranten hebben hun godsdienst verspreid in het Caribisch gebied (ook op Curaçao) en daarmee ook hun geloof en hun magie. In Santo Domingo raadpleegt men bij voorkeur Haïtiaanse Vodou-priesters.

Pogingen tot Afrikanisering

Een van de eerste formele Vodou-organisaties was 'Zantray', opgericht in 1986 in de streek rond Gonaïves. Zantray is de afkorting van 'Zanfan Tradisyon Ayisyen' (Kinderen van de Haïtiaanse Traditie). 'Zantray' is ook een afleiding van het Franse 'les entrailles', een woord dat 'ingewanden' betekent en dus symbolisch duidt op de 'essentie' van iets. Zantray legt de nadruk op de Afrikaanse erfenis, net als Conavo (Commission Nationale pour la Structuration du Vodou, gesticht door Wesner Morency).

De meeste Vodou-aanhangers zijn ook rooms-katholiek. De katholieke kerk heeft nog steeds groot gezag in Haïti en een katholiek doopbewijs is een document dat helpt bij het verkrijgen van een identiteitsbewijs of anderszins. Haïtianen zijn er trots op dat hun kinderen communie doen en in de kerk trouwen. Vodou-ceremonies beginnen vaak met het aanroepen van God (Bondye), het slaan van een kruisteken en het reciteren van een katholiek gebed. Pogingen om de katholieke heiligen uit de Vodoureligie te bannen hebben niet veel resultaat opgeleverd. De Haïtianen zijn aan de Franse en Spaanse heiligen verknocht en zonder die heiligen komen de traditionele, Afrikaanse geesten óók niet aan.
Men heeft geprobeerd de Vodou te Afrikaniseren onder meer door het introduceren van het Yoruba Opperwezen Olorun (in Haïtiaans Creools 'Olowoum'). Dat is gedeeltelijk gelukt, omdat zo'n Afrikaans Opperwezen zich niet bemoeit met aardse zaken en een Vodoudienst niet is gericht op God, maar op de geesten. Last hebben ze er dus niet van.
Er zijn ook toonaangevende Vodou-priesters die de afrikanisering van de Vodou grote onzin vinden. Juist het multiculturele karakter, die mengeling van katholieke rituelen en Creoolse rituelen maken de Vodou voor velen aantrekkelijk.

Suriname

In Suriname zijn nog vele herinneringen bewaard gebleven aan het Afrikaanse verleden. Dat heeft een duidelijke reden. In de 17e en 18e eeuw zijn er in Suriname bloeiende gemeenschappen geweest van gevluchte slaven die lange tijd werden aangeduid met de naam 'Bosnegers', een naam die in de late 20e eeuw is vervangen door de term 'Boslandcreolen'. Twee bekende Boslandstammen zijn de Saramakkanen (zie You Tube: Suriname, Saramaccanen, Marrons, bosnegers, dansen, zingen, oerwoud + Harry) en de Auka of Djuka (Zie You Tube Dutch Guiana - Land of the Djuka 1933).
De gemeenschappen van Boslandcreolen, die diep in de tropische bossen leefden, werden op den duur met rust gelaten door de kolonisten omdat het onmogelijk bleek ze te onderwerpen.
De Boslandcreolen vermengden zich niet met de inheemse Cariben en Arowakken en behielden hun eigen uit Afrika meegenomen tradities waarvan we hieronder enkele facetten zullen behandelen.

Een Winti-dansritueel in Suriname.

Surinaamse Winti

In Suriname vind je de uit Bénin/Dahomey stammende cultus van de 'Winti' (een woord dat afkomstig is van het Engels/Nederlandse 'wind'): de geesten van hemel en aarde. Er zijn ook andere benamingen voor de term 'Winti', namelijk 'Gado' (God), 'Bohsum' (afkomstig uit de taal van de Twi) en 'Komfo' (uit de taal van de Ashanti. Zie een reportage uit Ghana: You Tube / Akomfo: dancers of the Gods (waar een Ghanese priester zijn werk en religie uitlegt). Zie ook You Tube / Sranang Culturu na wi Culturu.mp4
Iedereen heeft een eigen Winti die zich soms in dromen kenbaar maakt en ook tijdens een rituele dans (ook in Suriname wordt er gedanst op het ritme van trommels) bezit kan nemen van het individu. Als iemand de indruk heeft dat een bepaalde Winti hem schade toebrengt kan hij hulp zoeken bij een Wintiman, een soort medicijnman die de kunst verstaat om de Winti gunstig te stemmen, bijvoorbeeld door middel van een kruidenmengsel en het offeren van een kip waarmee de 'patiënt' wordt 'gereinigd', een praktijk die men ook aantreft in Haïti en Brazilië. Surinamers in Nederland die dachten dat ze door een Winti werden belaagd zijn weleens op kosten van de verzekeringsmaatschappij naar een Wintiman in Suriname gereisd...
De Boslandcreolen geloven ook dat een mens meer zielen heeft. Die zielen heten 'Akra'. Zo'n Akra kan verscheidene eisen op tafel leggen, zoals bijvoorbeeld het verschaffen van een maaltijd, een vervoersmiddel of een gouden ketting. Alleen de persoon die de Akra in kwestie heeft mag die voorwerpen gebruiken.
De rituelen die worden uitgevoerd dragen kenmerken van de meeste culturen die in Suriname zijn vertegenwoordigd: Indiaanse, Chinese, Hindoestaanse, Javaanse en Afrikaanse.
De Afro-Surinaamse ideeën van de Boslandcreolen zijn afkomstig uit Ghana, Nigeria en Bénin/Dahomey. Deze ideeën zijn door hen tot een samenhangend geheel gesmeed. Ze hebben een heel praktische instelling. De wereld is voor hen het belangrijkste. Ze geloven niet in straf of beloning in een hiernamaals. Je krijgt het allemaal hier op je brood. Er zijn ook geen 'priesters'. Ouderen geven hun kennis mondeling door en zorgen voor de opleiding van de mediums (meestal vrouwen). Men noemt die mediums 'Hasi', een benaming die waarschijnlijk is afgeleid van 'Vodunsi' dat in het Fongbe (de taal van de Fon uit Bénin/Dahomey) 'echtgenote van de Vodun (= godheid)' betekent.
Als de mediums in trance raken van de Kromanti (= de goden van de Fanti en Ashanti) dan kunnen zij zich heel wild gaan gedragen en lopen dan soms op blote voeten op stukjes glas of gloeiende as, een prestatie die een wetenschappelijke verklaring heeft en niets met 'wonderen'of zo te maken heeft. Ook slaan ze dan wel een soort wartaal uit die 'kromantitongo' wordt genoemd (You Tube / Papa winti 2). De Kromanti kunnen zich ook als clowns gedragen en maken dan allerlei grappen, tot groot vermaak van de omstanders.

Er zijn nog tal van andere geesten die allemaal hun eigen, specifieke eigenschappen hebben. Zo is er een algemene verering van Mama Gron (= Moeder Aarde) die voor regen zorgt en de aarde vruchtbaar maakt.

Venezuela

In Venezuela is de Afrikaanse religieuze overlevering niet sterk. De reden hiervan is dat er in Venezuela, in tegenstelling tot wat het geval is geweest in andere landen, weinig Afrikanen als slaven zijn ingevoerd en de slavenhandel rond 1800 al verboden was. Ook werden de Afrikanen die uit dezelfde gebieden kwamen over het hele land verdeeld om samenzweringen en opstanden te voorkomen. Dit beleid heeft er ook toe geleid dat er nauwelijks meer sprake kon zijn van het voortzetten van Afrikaanse tradities, behalve in zeer geisoleerde gebieden als Barlovento. De Afrikaanse minderheden zijn zonder probleem opgegaan in de rest van de bevolking.
Zoals gebruikelijk werden de Afrikaanse slaven bij aankomst in het nieuwe land (of reeds eerder) katholiek gedoopt. Zij gingen langzamerhand deel uitmaken van door de missionarissen gestichte broederschappen (Cofradías) die de heiligenverering propageerden onder de slaven. Zo werd Sint Jan (San Juan) de patroonheilige van de slaven in het oosten en midden van Venezuela en werd Sint Benedictus (San Benito. Zie You Tube / The Festival of San Benito) de beschermheilige in het westen van het land, in Zulia en Coro. Het Sint Jansfeest wordt in juni gevierd en het feest van San Benito rond Kerstmis. Wel bleef de typisch Afrikaanse (maar ook wel 'volkskatholieke') gewoonte bestaan om de heiligen menselijke eigenschappen toe te dichten. De heiligen hadden zo hun sterke en zwakke kanten. De band met de gewone mens was zodanig dat je de heiligen om gunsten kon vragen en in ruil daarvoor beloftes kon doen.
Op feestdagen worden de heiligen onder dans en trommelmuziek het dorp rondgedragen, een gewoonte die men ook in Spanje en Zuid-Amerika nog overal kan aantreffen. De trommelaars en dragers worden soms met de heiligenbeelden thuis uitgenodigd en krijgen daar te eten en te drinken. Af en toe gooit men wat brandewijn op het hoofd van de heilige als bekend is dat deze wel van een slokje houdt.
In Barlovento gebruikt men speciale trommels op het feest van San Juan (You Tube / Tambores de San Juan en Curiepe) . De ronde trommels waarop wordt gespeeld zijn Congolees van oorsprong en de reuzentrommel, de 'Mina', is afkomstig uit Togo en wordt door de Ewe gebruikt. In San Francisco de Yare verschijnen er op Sacramentsdag (tweede donderdag na Pinksteren) dansers op straat die rode of bonte kleding dragen. De maskers die de dansers dragen in Chuao (You Tube
/ Diablos Danzantes de Chuao Estado Aragua) lijken op die van de Bapende in Congo (You Tube - Pende Dance - Congo 1974.mp4).

Hoewel Venezuela een katholiek land is zie je ook daar een vermenging van magie, bijgeloof en eenvoudige volksreligie. Net als in Suriname gelooft men dat de mens twee zielen heeft die na de dood geesten worden. Na de dodenwake gaat er een naar God en de andere naar het Rijk der Doden. Sommige geesten kunnen last veroorzaken. In Barlovento zet men eten en drinken op de graven van de overledenen op Allerheiligen.

(Wordt vervolgd)

Inspiratie

Kunst met een brasa

Over het algemeen maakt Brigitte Wawoe meer abstracte beelden en vrouwentorso's, maar toen zij vorig jaar haar werkplaats bij de Tafelberg betrad, was het een halve dierentuin aan beesten die haar 'aanstaarden'. Een nieuwe tentoonstelling was geboren. De expositie 'Carnaval des Animaux' is nog tot 30 maart te zien bij Landhuis Bloemhof.

Brigitte Wawoe met een mammoet.

Tekst: Victorine Stille Foto: Ken Wong

Zoals het gelijknamige muziekstuk 'Carnaval des Animaux' van Camille Saint-Saëns is de expositie een bonte verzameling van dieren. Olifanten, vogels, leguanen, leeuwen, paarden, in steen en op doek. Met een licht-Duitse tongval vertelt Brigitte Wawoe enthousiast over hoe haar kunstwerken tot stand komen. "Ik werk vaak abstract, maar soms zie ik heel duidelijk figuren zoals dieren in de steen of in de verfvlakken die ik opzet. Van daaruit werk ik verder." Een van de belangrijkste materiaalbronnen voor haar sculpturen is de Tafelberg op Curaçao. "De stenen zijn miljoenen jaren in lagen en kristallen gegroeid. Om met zo'n brok uit de Tafelberg te mogen werken is echt een cadeau. Na het bewerken en polijsten komen de kleuren tevoorschijn. Het is een continue bron van verwondering." Voor haar schilderijen gebruikt ze met name mixed media, gouache, acrylverf en creditcards. Creditcards? "Ja, gewone bankpassen of telefoonkaarten zijn ook goed, hoor. Zulke kaarten zijn niet zo stijf als paletmessen, dus daar kan ik de verf vrijer mee opzetten."

Onvatbare inspiratie

Wawoe is in eerste instantie opgeleid tot beeldhouwster, totdat ze zo'n achttien jaar geleden honger kreeg naar kleur. Ze besloot zich naast het beeldhouwen ook toe te leggen op schilderen. "Wat er om mij heen gebeurt en de natuur zijn vaak inspiratiebronnen voor mijn beeldhouwwerken en schilderijen. Wij kunstenaars hebben de taak om spirituele boodschappen voor het publiek te vertalen. Zo wil ik de toeschouwer er bijvoorbeeld op attent maken dat we bewust met de natuur moeten omspringen. De mens vernietigt zichzelf door de natuur te vernietigen." Voor Wawoe is inspiratie eigenlijk iets onvatbaars. Vaak begint ze gewoonweg en geeft het materiaal waarmee ze werkt aanzet tot inspiratie. "Soms loop ik uren of soms dagen rond eenzelfde stuk steen en dan ineens zie ik het, dit is een vogel."

Robuuste stijl

Het is moeilijk voor te stellen hoe zo'n ogenschijnlijk kleine, ietwat tengere vrouw de grote brokken steen beteugelt. Maar met behulp van een slijpmachine, hamer en bijtel temt ze de robuuste stenen en tovert ze om tot beelden die uitnodigen om aangeraakt te worden. Herkenbaar aan haar werk is haar grove stijl. Ze houdt niet van te uitgewerkte details. Zo wordt kunst nooit saai. "Te illustratieve kunst beperkt mijns inziens de fantasie. De toeschouwer mag zich altijd afvragen: 'Wat is het nou eigenlijk?' Ik verwacht niet van de toeschouwers dat ze meteen een bestaande vorm in mijn kunst herkennen. Ik probeer wel altijd om met mijn kunst contact te maken met het publiek en ze in hun hart te raken." Contact maken is voor Wawoe heel belangrijk. Dat blijkt wel als een bekende van haar voorbij komt bij de tentoonstelling en ze elkaar omhelzen. De bekende legt uit dat Wawoe niet houdt van kil handjes geven, maar altijd graag een 'brasa' wil. Ook ik krijg na de uitgebreide rondleiding langs haar dieren een brasa. En als je goed luistert, hoor je de Finale van de muziek van Camille Saint-Saëns, waarbij alle dieren nog even voorbij komen.

Le Carnival des Animaux is nog tot 30 maart te zien in Landhuis Bloemhof.

Culturele Agenda

Brigitte Wawoe

Tot en met 30 maart is de expositie 'Le Carnaval des Animaux' in Landhuis Bloemhof te bezichtigen met sculpturen en schilderijen van Brigitte Wawoe. Haar werk wordt zowel binnen de expositieruimte als buiten in de tuin tentoongesteld. Brigitte Wawoe is zowel bekend in de lokale als internationale 'art scene'. Bij Bloemhof waren haar werken te zien tijdens Metamorfose in 2003 en de groepsexposities 'Vrouwen van de Berg' samen met Tiny Fricke en Hannah in 2006 en 'Ladies & Birds' samen met Ukki Ukleya in 2009. De titel 'Le Carnaval des Animaux' is geïnspireerd op de beroemde compositie van Camille Saint-Saëns en met dit in gedachte presenteert Brigitte Wawoe op een speelse wijze verschillende lokale en exotische dieren zoals de uil, de olifant, de vogel, het paard. Van huis uit is Wawoe beeldhouwer en op Curaçao is ze helemaal in haar element als ze stenen van de Tafelberg mag bewerken. 20 Jaar geleden is ze gaan schilderen omdat ze een sterke behoefte had om kleur te brengen in haar werk. Tijdens deze expositie kunnen we naast haar prachtige variatie sculpturen gemaakt van de stenen van de Tafelberg en bronzen beelden, een kleurrijk dierenrijk bewonderen, onder meer in haar zogenoemde mozaïekschilderijen.
Landhuis Bloemhof ligt aan de Santa Rosaweg 6, naast Café Tap Maar In en is open van dinsdag tot zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur. Voor meer informatie kunt u bellen naar 737-5775, info@bloemhof.an, www.bloemhof.an.

Music Extravaganza

Avila Chamber Music Extravaganza: zondag 24 maart om 11.00 uur een concert met 'Schumann x 6'. Voor meer informatie: tel. 461.4377. Entree: 50 gulden p.p. Studenten (met hun ID) en kinderen tot 16 jaar betalen 15 gulden.

Ascension

Rondleidingen Landhuis Ascencion: Op 28 maart rondleidingen door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gulden p.p., koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Mosaic Art

Workshop 'Mosaic Art voor talentvolle kinderen'. In de rustige maar inspirerende omgeving van de studio in Juan Luis van 1 - 5 april van 09.00 -13.00 uur incl. alle materiaal, verse fruitsmoothies en lokaal gemaakte snacks: 45 gulden per dag en 225 gulden voor de hele week. Mail naar Susan Rudolf: susan8888rudolf@gmail.com

Concert Emmakerk

Op Palmzondag 24 maart geven Eva Weertman (viool) en Eugene Harvey (piano) een concert.
Plaats: Emmakerk, Rio Canario. Tijd: 18.00 uur. Met muziek uit de barokperiode: Händel, vioolsonate voor viool basso continuo, E dall'Abaco, vioolsonate nr. 2 opus 1,
A. Vivaldi uit de 4 jaargetijden de Lente en de Zomer.
H. von Biber uit de Mistery sonates nr. 5.
Gounod: het bekende Ave Maria.

Workshop timmeren

Workshop Timmeren voor Vrouwen, iedere les wat nieuws: bankjes, tafeltjes of kistjes bij WoodzzDesign aan de Caracasbaaiweg (naast Garage Lunapark). Mailen naar info@woodzzdesign.com of bellen naar 666.9599. Plaats voor maximaal 8 vrouwen dus vol = vol. Kosten: 500 gulden voor 5 lessen inclusief alle materiaal en elke les je eigen creaties. Op de dinsdagavond van 19.00 - 21.30 uur op 26 maart, 2, 9, 16 en 23 april of op de donderdagavond op 28 maart, 4, 11, 18 en 25 april.

Noteert u alvast:

Concert Martina's

De Curaçaosche Kunstkring nodigt met trots iedereen uit voor het concert van de broers Jorge en Harold Martina in de Fortkerk op dinsdag 9 april om 20.00 uur. Kaarten à 40 gulden zijn te koop bij Albert Heijn, Bruna, Mensing's en op de dag zelf aan de poort; studenten en jeugd betalen 10 gulden.
Jorge Andrès Martina (1963) en Harold Eugenio Martina (1967) zijn broers uit een zeer muzikaal Antilliaans-Colombiaans geslacht. Ze genoten een bevoorrechte jeugd die in het teken stond van de klassieke muziek. Terwijl Harold koos voor piano raakte Jorge meer en meer geïnspireerd om zijn stem als instrument te gebruiken. Beiden bleken al snel niet alleen een bijzondere gave te hebben, maar tevens een sterke voorkeur om samen te musiceren. Zij hebben reeds vele optredens op hun naam staan in Nederland, Colombia, Curaçao, Frankrijk, Italië en Polen. Jorge beschikt over een warme en volle tenorstem. Hij heeft zangles gehad van onder anderen de zangpedagogen Leny Stappers en Jeanne Companjen en masterclasses gevolgd bij mezzosopraan Marion van den Akker. Jorge trad als solist met verschillende koren op. Onder meer in de Misa Criolla van de Argentijnse componist Ariel Ramirez en in de humoristische cantate de Schipbreuk van de Nederlandse componist Johan Wagenaar. Tevens trad hij op onder begeleiding van de pianisten Wim Statius Muller en Paolo Francese en violist Xander Nichting.
Harold heeft onder toezicht van zijn vader zijn muzikale vorming genoten bij onder anderen Iman Landheer, Ruth Linder, Martin Kaptein en zijn oom, concertpianist Harold Martina. Op de cd 'Danza' van zijn oom Harold Martina heeft Harold in 1993 meegespeeld met een aantal Quatre Mains-stukken. Jorge en Harold hebben door de jaren heen een veelzijdig repertoire ontwikkeld dat beïnvloed is door zowel Europese als Latijns-Amerikaanse en Antilliaanse componisten. In een avondvullend programma brengen ze u een selectie van hun onlangs uitgebrachte cd En Canto ten gehore, met daarin oner meer lokale composities van Joseph Corsen, Jacobo Palm en Rudy Chang en ook composities uit Zuid-Amerika: Alberto Ginastera, Carlos Guastavino, Carlos Gardel, Astor Piazzolla, Tata Nacho, Ariel Ramirez, Teresa Parodi en van Europese componisten als Fernando Obradors, Jules Massenet en Francesco Paolo Tosti.
Voor een voorproefje kunt u klikken op de link: http://www.youtube.com/watch?v=ZTD3lA64K5s&sns=em.

Nieuws op cultureel gebeid? Stuurt u zo spoedig mogelijk uw info naar agenda.cultuur@gmail.com

Curaçao IFFR

De tweede editie van het Curaçao International Film Festival Rotterdam vindt plaats van 4 tot 7 april. Donderdag 28 maart is de opening en wordt de film NO gedraaid, de derde film over de dictatuur van generaal Pinochet in Chili van regisseur Pablo Larraín.

Na zijn film over het leven tijdens de dictatuur (Tony Manero, 2008) en een over het begin ervan (Post Mortem, 2010), toont hij nu de uiteindelijke doodsteek voor Pinochets regime: de pro-democratische Nee-stem in het referendum van 1988.
De hoofdrol in NO is weggelegd voor Gael García Bernal als commerciële reclamemaker die maar weinig snapt van politiek, maar als de pessimistische oppositie een referendum mag houden over Pinochet, weet hij één ding zeker: Nee kan alleen winnen met een blije campagne. Larraín hanteert voor deze film een reportagestijl waarin originele nieuws- en reclamebeelden naadloos worden geïntegreerd.
De eerste editie van het festival was volgens de organisatie 'uiterst succesvol' en voor de tweede editie staan nog meer internationale, vernieuwende en onafhankelijke films op het programma. Aansluitend na de vertoning van NO wordt het volledige programma bekendgemaakt in het Curaçao IFFR 2013 magazine. Kaartjes voor NO zijn te koop aan de kassa van The Cinemas.

Vier films bekend

Er zijn alvast vier titels bekendgemaakt: Amour, Valley of Saints, Nairobi Half Life en The Ultimate Pranx Case.

Frankrijk

De Franse film Amour is de winnaar van de Gouden Palm in Cannes en Oscar voor Beste Buitenlandse Film. In Amour vertelt regisseur Michael Haneke een hartverscheurend, realistisch verhaal over ouderdom, de liefde en de onvermijdelijke dood.

India

Uit India komt Valley of Saints van onafhankelijk filmmaker Musa Syeed. Een menselijk drama dat zich afspeelt bij het Dalmeer in Srinagar, in het door conflicten geteisterde Kasjmir. De jonge schipper Gulzar probeert het geweld in Kasjmir te ontvluchten, maar wordt gesnapt omdat er een avondklok is ingesteld. Hij moet dus terug naar het meer.

Kenia

De Keniase Oscar-inzending Nairobi Half Life, een debuutfilm van David 'Tosh' Gitonga, gaat over een jonge acteur uit een boerendorp in Kenia die per ongeluk belandt in de misdaadwereld van Nairobi. Een aanstekelijke komedie, vol met onwaarschijnlijke plotwendingen en met het kleurrijke realisme van het echte Afrikaanse leven.
De vierde bekendgemaakte titel is The Ultimate Pranx Case. In 2010 haalden drie jongens een prank uit met een medescholiere en streamden alles live op internet. Wat begon als een redelijk onschuldige grap liep al snel compleet uit de hand, met deze confronterende opnames als bewijs.

Nairobi Half Life en The Ultimate Pranx Case zijn ook te zien tijdens de schoolvoorstellingen op maandag 8 en dinsdag 9 april.

Tickets voor het Curaçao IFFR zijn te koop vanaf zaterdag 30 maart om 12.00 uur bij The Cinemas.

Thrillerschrijver Krijn de Best

Curaçao als plaats delict

Vanaf het balkon van het luxueuze 'La Maya Beach' resort aan het Spaanse water hebben we een prachtig uitzicht. Maar we kijken ook uit, heel in de verte, op een plaats delict. "Daar werd Kevin Chesterton in zijn beide knieën geschoten." Krijn de Best wijst naar links en we turen over het Spaanse water naar het vasteland.

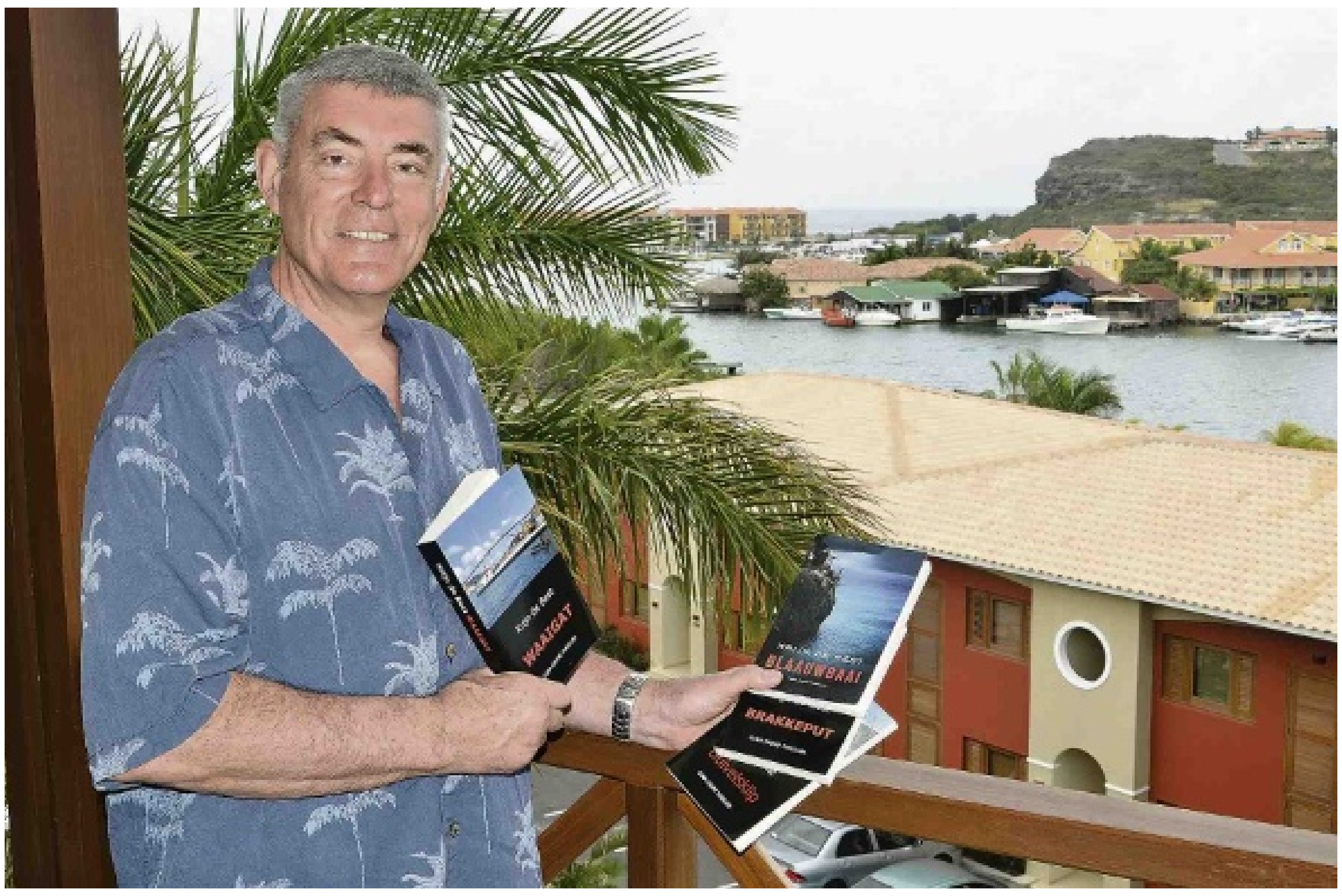

Tekst: Mirjam Fokkens Foto: Ken Wong

Deze onfortuinlijke heer Chesterton is een personage uit een van de thrillers van De Best uit de Cura-crime-reeks. Inmiddels heeft hij er vier geschreven: Waaigat, Blaauwbaai, Brakkeput en Duivelsklip. Het verhaal voor deel vijf zit al voor een groot deel in zijn hoofd. Alle verhalen spelen zich af op Curaçao rond privédetective Gert Berk en een aantal andere vaste personages.

Zeven jaar geleden was hij hier voor het laatst. "Ik was toen hier om research te doen voor mijn eerste thriller. Er is trouwens ontzettend veel veranderd! Vanmorgen vroeg zat ik vast in een traffic jam. Het viel me op hoeveel verkeer er nu is en hoeveel er is bijgebouwd; ik moest echt even mijn weg zoeken. Maar hier, in 'La Maya Beach' zit ik heerlijk rustig. Daar houd ik van. Bovendien zijn de eigenaren van het resort vrienden van mij en speelt het resort ook een rol in mijn laatste boek."

Krijn de Best, organisatiepsycholoog, buitengewoon hoogleraar marketing-innovatie en schrijver van diverse boeken over zijn vakgebied, kwam 20 jaar geleden voor het eerst naar Curaçao. Hij werkte een week op Curaçao en een week in Nederland en dat voor een lange periode. "Tja, dan woon je er praktisch. Ik begon met werken bij Antillian Phone aan het Waaigat. Mijn werk bestond voornamelijk uit het geven van cursussen en trainingen op het gebied van communicatie, marketing en teambuilding. Tijdens mijn periode bij Antillian Phone en mijn werk op het eiland heb ik zoveel meegemaakt; zoveel bijzondere verhalen gehoord, het was een enorm boeiend avontuur. Ik voel me ook erg thuis hier. Misschien wel omdat ik 1/16e Zuid-Amerikaans bloed in me heb", lacht De Best.

De Best blijkt een enthousiaste verteller, een veelzijdig man met een positief kritische kijk op de samenleving. Hij heeft in zijn leven in vele landen gewerkt. Voor Curaçao heeft hij een warm hart, "die fantastisch leuke mensen hier en die bijzonder levendige en kleurrijke manier waarop ze hun verhalen vertellen. Zelfs wanneer ze vertellen hoe ze een geit hebben gevangen en aan het spit geregen, wordt het een geweldig verhaal. Dat kunnen ze in Nederland niet."

Toch lijkt de stap van een carrière in de marketing naar thrillerschrijver een grote. "Ja, dat is ook zo, het zijn twee uitersten. Toen ik tijdens het schrijven van een psychologisch boek bij mijn uitgever kwam zei hij: 'Krijn, waarom vertel je niet je verhaal over Curaçao? Daar is zoveel gebeurd; het is soms net een thriller!' En zo ontstond het idee om de boeiende gebeurtenissen en bijzondere ontmoetingen aan het papier toe te vertrouwen en er een spannende thriller van te maken. Het kantoor aan het Waaigat waar ik werkte, de mensen en gebeurtenissen uit die periode, heb ik gebruikt als basis voor mijn eerste boek."

"Zo heb ik, om een voorbeeld te geven, een ontmoeting in Hotel Avila, waar ik altijd verbleef, met een excentrieke gezette Braziliaan ook verwerkt in een van mijn boeken. Hij trok mijn aandacht nou ja, eigenlijk de aandacht van iedereen omdat hij altijd twee gekleurde gebreide kousen droeg. Dat is toch geweldig! Dat onthoud ik, en deze man heb ik tot een personage verwerkt in mijn laatste boek."

Feit en fictie wisselen elkaar af in de boeken van De Best. Positieve kritieken kwalificeren zijn schrijfstijl als filmisch. Korte fragmenten met verschillende personages wisselen elkaar in hoog tempo af. "Ja, je moet je hoofd er wel bijhouden tijdens het lezen!"

"Ik ben niet begonnen met het idee om een reeks boeken te gaan schrijven. Voor elk boek werd ik aangemoedigd. Ik wilde in eerste instantie gewoon mijn verhaal vertellen. Toen ik mijn eerste verhaal liet lezen was het commentaar dan ook: dit is een leuk stageverslag, maar het is geen boek! Schrijven is een vak, dat moet je leren. Het schrijven van mijn vakboeken is totaal iets anders dan het schrijven van een thriller. Dat vind ik veel moeilijker. Maar geweldig om te doen. Ik weet niet of ik ooit nog een vakboek ga schrijven."

"Een boek ontstaat eerst in mijn hoofd. Bij mijn huis in Frankrijk loop ik lange afstanden met mijn hond en dan ontstaan er hele verhalen in mijn hoofd die ik dan alleen nog maar hoef op te schrijven. En daarna kan het best zijn dat ik een paar maanden geen inspiratie heb, maar als dat dan weer komt kan het snel gaan."

Aan zijn enorme ervaring in de marketing heeft De Best niet zoveel bij het schrijven van zijn thrillers. "Nee, ik gebruik vooral voor de ontwikkeling van mijn personages mijn psychologische achtergrond. Door de jaren heen ben ik een betere psycholoog geworden door ervaring en het leven zelf. Niet dat de personages heel zwaar psychologisch zijn in mijn boeken, maar ik weet wel wat voor type ik wil creëren. De vaste personages ontwikkelen zich gedurende de reeks en langzaam aan kom je als lezer ook meer over hem of haar te weten."

"Het tweede deel van de Cura-crime reeks is ontstaan via een vriendin, ze is rechter en zei tegen mij: ik heb een idee voor een boek, waarom gebruik je niet het verhaal van Joran van der Sloot?" Zij en haar man, een officier van justitie, wilden dat voornamelijk omdat zij erg ontevreden waren over het feit dat Joran destijds op Aruba vrij was gekomen omdat er niet voldoende bewijs tegen hem was."

De vraag aan De Best was min of meer of hij er niet voor kon zorgen in het boek dat Van der Sloot schuldig bevonden zou worden. Daar zag hij wel iets in en zodoende ontstond zijn tweede boek. Het speelt zich niet af op Aruba maar uiteraard op Curaçao en de hoofdpersoon heet niet Joran van der Sloot maar Jorin Slooter. "Ja, mijn pseudoniemen zijn zo moeilijk!", grapt De Best.

Op dit moment woont De Best (60) samen met zijn vrouw, zoon en dochter in Frankrijk. Tijdens ons gesprek ontdek ik dat De Best de cultuur en sfeer van elk land inademt en de manier van leven in het land in zich opneemt en deels eigen maakt. Voor zijn werk heeft hij talloze landen bezocht. De Best is een man met een positieve instelling. Hij heeft een brede belangstelling voor mens en samenleving. Dat heeft voor Curaçao uiteindelijk geresulteerd in een boekenreeks, maar ook het leven in Frankrijk heeft hem inmiddels al geïnspireerd tot het schrijven van een thrillerreeks over Frankrijk.

De Best blijkt over een fantasierijk brein te beschikken. Niet alleen weet hij feiten om te zetten in prachtige, spannende verhalen afgewisseld met fictie, ook voegt hij lugubere details toe die hij zelf heeft bedacht, een nicotinepleister als moordwapen bijvoorbeeld.

"Ik heb een vriend van mij bij het forensisch instituut opgebeld en gevraagd, 'kan je met een geprepareerde nicotinepleister met een zeer hoge dosis nicotine iemand vermoorden?' Ik verzin dat gewoon en dan check ik of het ook werkelijk mogelijk is. Het bleek zo te zijn en dus kon ik het in mijn boek gebruiken. Zo heb ik ook nagevraagd of het mogelijk is cocaïne in te vriezen en het daarna weer te gebruiken. Mijn vriend vroeg zich al quasie geschrokken af of ik snode plannen had om de drugssmokkel in te gaan. Ja, op papier wel!" verklaart De Best lachend. Ook dat bleek mogelijk en dat gegeven heeft hij gebruikt in zijn laatste boek door drugssmokkel te laten plaatsvinden in containers met ingevroren vlees. "En via een goede kennis van mij hoorde ik een verhaal over een plan van jaren geleden om varkensstallen op Curaçao op te zetten. Een nooit van de grond gekomen plan. Dat heb ik ook gebruikt in dit boek. Zo voeg ik allerlei zaken samen tot een verhaal."

Een deel drie volgde en deel vier zou de laatste zijn, maar ook nu werd hem weer op het hart gedrukt om vooral niet te stoppen met deze reeks. "Een vriendin zei tegen me: 'je kunt nu toch echt niet stoppen. Er gebeurt zoveel op het eiland, vooral nu. Denk aan de regering-Schotte die zich opsloot in het regeringskantoor en wat denk je van de recente goudroof? En het bizarre verhaal van het stelen van het beeld van Peter Stuyvesant'." Het was niet moeilijk De Best te overtuigen, want het schrijven van thrillers is zijn passie geworden. "Dat vijfde deel van de Cura-crime reeks, die komt er wel! Die drie gebeurtenissen moeten elkaar ergens tegenkomen. Ik ga op zoek in de archieven naar nieuws over die zaken, doe onderzoek en dan ontstaat er vanzelf weer een spannend verhaal."

Elke release van een boek is een feestje waard in Nederland. "Bij de release van Blaauwbaai hebben we zelfs met een steelband een tumba gezongen: O jee Blaauwbaai. Mijn vrouw had het lied geschreven op een bekende tumba. Trouwens, muziek speelt een grote rol in mijn boeken. De hoofdpersoon, detective Berk, speelt piano en verdiept zich in de ontwikkeling van Caribbean Music. Want wist je dat veel Curaçaose componisten zich lieten inspireren door mazurka's en walsen van Chopin? (Pools componist/pianist uit de negentiende eeuw, red.)", vraagt De Best, terwijl hij verwoed bladert door zijn boeken en dan levendig de verschillende passages voorleest. De boeken ademen de bijzondere Curaçaose sfeer.

Dat zijn vrienden veel hebben betekend voor zijn schrijverstalent is duidelijk. Een vriend heeft dat zelfs uitgedrukt in een heuse prijs: de gouden ADA, de Antillean Detective Award. "Het is een grap hoor, maar ik vind het geweldig. Het is bovendien een prachtig achttiende-eeuws beeldje van de god Hermes."

Aan het eind van ons gesprek overhandigt De Best mij zijn boeken. Ertussen zit ook de Engelse vertaling en een Franse vertaling is op komst. Dat bracht mij op een vraag die mijns inziens niet mocht ontbreken: 'Worden de boeken ook in het Papiaments vertaald?'

"Dat zou ik helemaal geweldig vinden", roept De Best uit. "Maar daar heb ik dan wel hulp bij nodig. Als jij denkt dat het een goed plan is dan moeten we maar eens onderzoeken wat de mogelijkheden zijn."

Vlak voor publicatie van dit verhaal spreek ik De Best telefonisch en vertelt hij enthousiast dat hij inmiddels ook de titel voor deel vijf van de Cura-crime-reeks heeft bedacht: 'Savonet'. Over goudroof, een opgesloten Schotte, een bronzen beeld en een echte thriller waardig ongetwijfeld ook een moord, of twee...

De thrillers van De Best zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada en Bruna. Website: www.curacrime.com

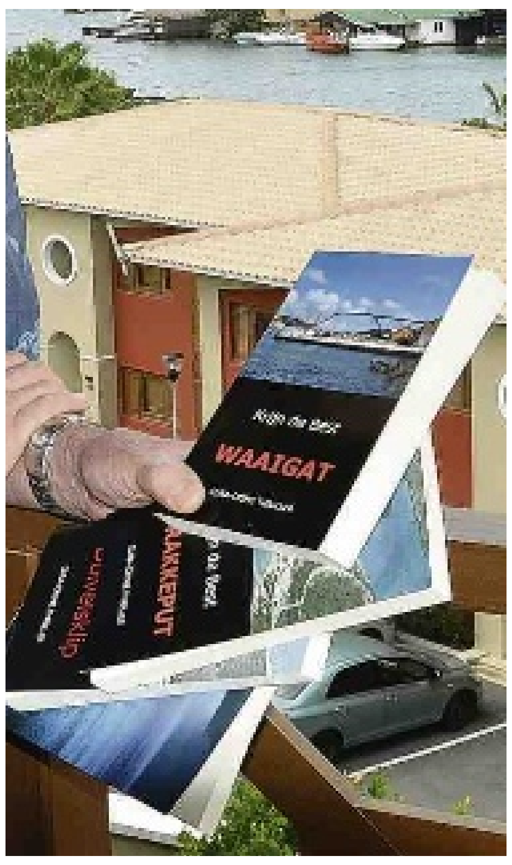

Leesvoer

Gowtu; Klopjacht op het Surinaams goud

De goudkoorts heeft zich in Suriname ontdaan van nostalgie, het land is zich aan het ontwikkelen tot een goudindustrie. Onderzoeksjournalist Jeroen Trommelen opende een klopjacht naar de handel en wandel van het Surinaamse goud. Zijn onderzoek heeft hij verwerkt in het boek Gowtu; Klopjacht op het Surinaams goud.

Een jonge goudzoeker in het Surinaamse Maripaston wordt doodgeschoten. Het motief is onduidelijk en de rechtszaak in Paramaribo lijkt een haastige cover up. Ondertussen bestrijden Ronnie Brunswijk en de familie Bouterse elkaar de macht in de veelbelovende goudmijn.

Jeroen Trommelen (Oss, 1956) is onderzoeksjournalist voor de Volkskrant en schrijft in Suriname voor Parbode. Hij onderzocht ruim een jaar lang de nieuwe goudkoorts in Suriname. Zijn persoonlijk, onthullend en feitelijk verslag van de vaak moeizame zoektocht voert naar de intrigerende schietpartij en beantwoordt tal van belangwekkende vragen:

Wie controleert de Surinaamse goudhandel en verdient er het meeste aan?

Hoe kreeg de pleegzoon van president Bouterse de legendarische concessie Benzdorp in handen?

Hoe konden goudzoekers het waardevolle beschermde natuurpark Brownsberg vernielen terwijl overheid en Wereldnatuurfonds toekeken?

Journalist en auteur Jeroen Trommelen schreef in 2000 Dwars door Suriname over de drie Guyana's. In 2010 won hij de Daniel Pearl Award van het International Consortium of Investigating Journalists voor onthullingen over de illegale dumping van oliebedrijf Trafigura in Ivoorkust. Hij is oud-voorzitter en bestuurder van de Vlaams-Nederlandse Vereniging van Onderzoeksjournalisten VVOJ.

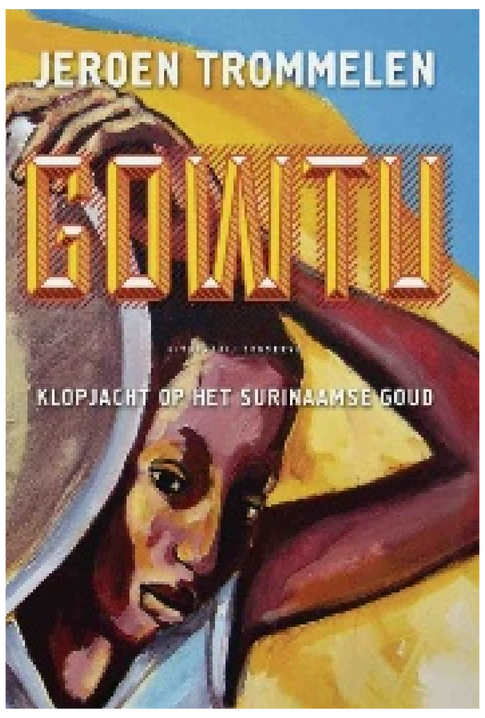

Ars Poëtica

Willemstad

De stad ontwaakt
de kalme dag

vol groeiend lichtbeweeg
ik loop
tot ik de kabbelende baai bereik
met fonkelende spetters licht

een barkje tokkert voorbij
en zij
naast mij
ernstig en niet spraakzaam
mijn arm even
om haar middel

dan nemen we de bus
kijken blij naar elkaar
en het is
alsof de aarde pas geschapen is
en nog ruikt naar water

Shrinivási, Hecht en sterk

Huntu Kòrsou

‘Heerlijk dagje strand’

Op een zondagochtend pakten mijn gezin en ik onze spullen en reden richting Banda’bou voor een heerlijk dagje strand. Strandjes genoeg aan deze kant van het eiland en wij hadden dan ook al snel een keuze gemaakt.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Het was nog lekker vroeg en er waren slechts een paar man die bezig waren met de voorbereidingen in het kader van Dia di Banda’bou.

Genietend van de salsamuziek op de achtergrond, plof ik neer op het heerlijke zachte zand. Nog geen twee tellen later schrik ik van de troep om ons heen. Afgekloven kippenbotjes, visgraten, bierdopjes, lege bierflesjes en cups en zelfs eentje met vermoedelijk whisky-cola erin. Op het nippertje kon ik deze van een van mijn kids afpakken, omdat hij uit pure nieuwsgierigheid het spul inmiddels aan het besnuffelen was.

“Heerlijk zo’n dagje strand”, dacht ik toen cynisch. Mijn humeur was omgeslagen naar ver beneden het vriespunt en ik besefte met pijn in mijn hart dat dit het standaardbeeld is van onze openbare stranden. Dit is precies ook de reden waarom ik het prefereer om naar stranden te gaan die beheerd worden door particulieren.

Op deze stranden bekruipt mij in ieder geval geen schoonmaakdrang, omdat er niets te schoonmaken is, want zij zien er spic en span uit. Geen lucht van lege bierflesjes die de vorige avond in een roes van dronkenschap door bezoekers zijn achtergelaten. Of de bbq-resten die her en der verspreid liggen. “Heerlijk zo’n dagje strand, waar ik helemaal tot rust kom.” En zoals in mijn beleving deze dag zou moeten zijn. Maar voor dit heerlijke strand moet wel een prijs betaald worden. In mijn optiek een hoge, want het entreegeld is niet bepaald van die orde van grootte waarvan ik zou zeggen: “Dit doe ik wel vaker in de week.” Jammer eigenlijk dat dit de keerzijde is. Want ook op dit strand lukt het mij eerlijk gezegd niet om te genieten van haar natuurlijke pracht en praal.
Beste mensen dit is voor mij een dilemma. Aan de ene kant zijn de gratis toegankelijke stranden te smerig om te genieten en voel ik mij er niet prettig bij. Aan de andere kant zijn de betaalde stranden te duur om vaker in de week te kunnen bezoeken. Wat zou hier een duurzame oplossing kunnen zijn die bijdraagt aan een ‘better quality of life op Curacao? Wat ikzelf zou willen zien is dat er meer bewustwording dient te komen over het gebruik van stranden. Het (basis)onderwijs is de plek bij uitstek hiervoor om aan de oplossing te werken.

Daarnaast zou het entreegeld voor betaalde stranden voor ‘locals’ minstens de helft lager moeten liggen dan dat voor toeristen. Zoals in Costa Rica waar de ‘Ticos’ oftewel de bewoners lagere prijzen betalen voor een bezoek aan natuurparken.

Ondanks mijn chagrijnige humeur neem ik een duik in het water. Na een uur stevig baantjes te hebben getrokken, kom ik als herboren uit het water. Ik realiseer mij dat ik dit verhaal met u wil delen. Een nieuw onderwerp voor mijn column ben ik rijker. Al met al toch een heerlijk dagje strand.

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een ‘better quality of life’ op Curaçao Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Fauna

Monarchvlinder bedreigd

De populatie van de bekende oranje-zwarte monarchvlinder, een vlindersoort die ook op Curaçao voorkomt, is voor het zevende jaar op rij gedaald tot een recordlaagte. Dat blijkt uit jaarlijks onderzoek door het Wereldnatuurfonds en de Mexicaanse regering.

De grote monarchvlinder is wereldwijd een van de bekendste vlindersoorten. In de herfst trekken de vlinders massaal naar het zuiden om te overwinteren. Pas in de jaren zeventig werd ontdekt dat ze dat allemaal op dezelfde locatie in Mexico doen, bij honderdduizenden in de bomen.

Maar de vlinderpopulatie daalt al zeven jaar op rij. Dat blijkt uit de jaarlijkse meting in Mexico van het areaal bos dat de vlinders innemen. In de voorbije winter bleek dat amper 1,19 hectare te zijn, een daling met maar liefst 59 procent in vergelijking met de vorige winter. Twintig jaar geleden namen de vlinders nog 20 hectare in.

Ggo-gewassen

De daling is volgens wetenschappers te wijten aan de chemicaliën die gepaard gaan met de kweek van genetisch gewijzigde gewassen (ggo’s) in de Verenigde Staten. De daling van de populatie valt opvallend samen met de introductie van ggo’s in de VS. De herbiciden in de ggo-teelt zijn funest voor de zijdeplant, het belangrijkste voedsel voor de vlinder.

Ook de veranderende weersomstandigheden spelen de vlinder parten. “Extreme klimaatfluctuaties in de VS en Canada hinderen de voortplanting en het overleven van de vlinders”, zegt Omar Vidal, directeur van WWF-Mexico. “De levenscyclus van de monarch hangt af van de klimaatomstandigheden in de plaatsen waar de dieren zich ontwikkelen. Grote hitte kan dodelijk zijn voor de larven, droogte is funest voor de eitjes.”
“Het overleven van de vlinder is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen Mexico, de VS en Canada”, zegt Vidal. “Mexico doet al zijn deel door overwinteringsgebieden te beschermen en houtkap te verbieden. De VS en Canada moeten ook hun plicht doen en de habitat van de monarch daar beschermen.”

Hoe het staat met de monarchvlinder-populatie op Curaçao, is onbekend.

De rood-zwarte monarchvlinder.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Uithangteken van een drogist; 5. deel van het skelet; 8. eskimovaartuig; 13. godin van de tweedracht; 14. iemand die rookt; 16. bergplaats; 17. troefkaart; 18. koeienmaag; 19. droog; 21. honingdrank; 22. puntoog; 25. sluiting; 27. wat gemorst is; 28. mislukking; 30. spoel; 32. vleesgerecht; 33. uitgestotene; 35. vulkaan op Sicilië; 37. voorvoegsel; 38. bijbels figuur; 39. foefje; 40. bijwoord; 41. boomscheut; 43. vol scheuren; 45. boksterm; 47. eenheid (Eng.); 49. identiteitsbewijs; 50. autoped; 52. kleur; 54. inwoner van Baskenland; 56. papegaai; 58. mannelijk dier; 60. gewicht; 61. sprookjesfiguur; 63. vervolgserie; 65. angst; 67. bijb. naam; 68. dwingeland; 69. een zekere; 70. niemendal.

VERTICAAL:
1. Schaamte; 2. oppervlaktemaat; 3. beroep; 4. boom; 5. zeehond; 6. persoonlijk vnw.; 7. slaapgelegenheid; 9. reeds; 10. verpakking van jam; 11. groet; 12. houten gebouw; 14. opstootje; 15. vis; 18. onderricht; 20. elasticiteit; 23. modeontwerp; 24. raamscherm; 26. louter; 27. rotan; 28. geneesmiddel; 29. vogel; 31. vis; 32. muzieknoot; 33. door; 34. boos; 36. woonboot; 42. niet gaar; 44. kaartruitertje; 46. bevelschrift; 48. voorzetsel; 50. rivier in Polen; 51. bezetting van een film; 53. vreemde munt; 54. woud; 55. pausennaam; 57. koning (Fr.); 59. stonde; 60. golfterm; 62. stuk hout; 64. vader; 66. voegwoord; 67. vogelproduct.

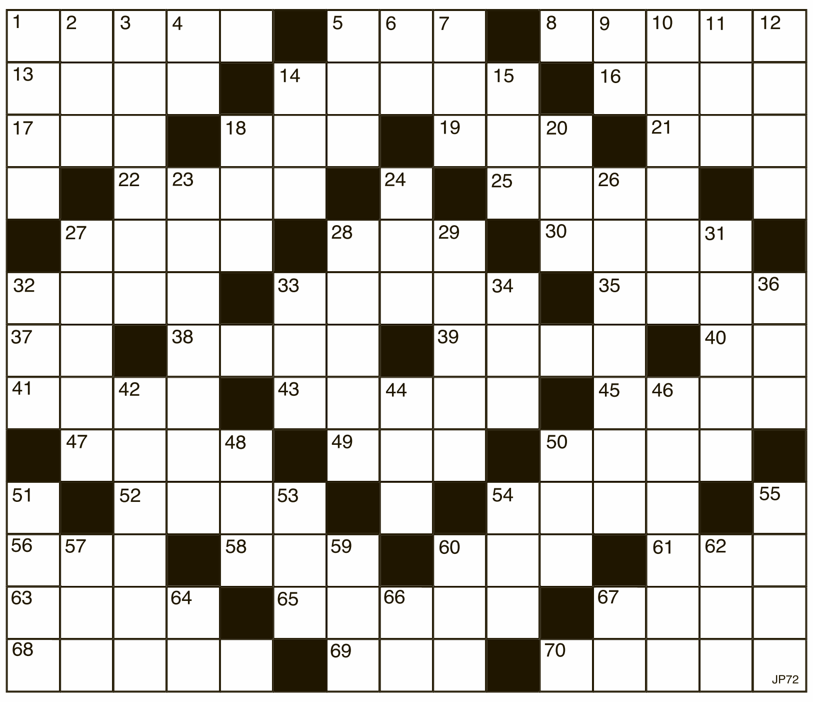

JP72

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Geen winnaar
Aruba

Norman Vidal
Kaya Sente Bibu 16
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

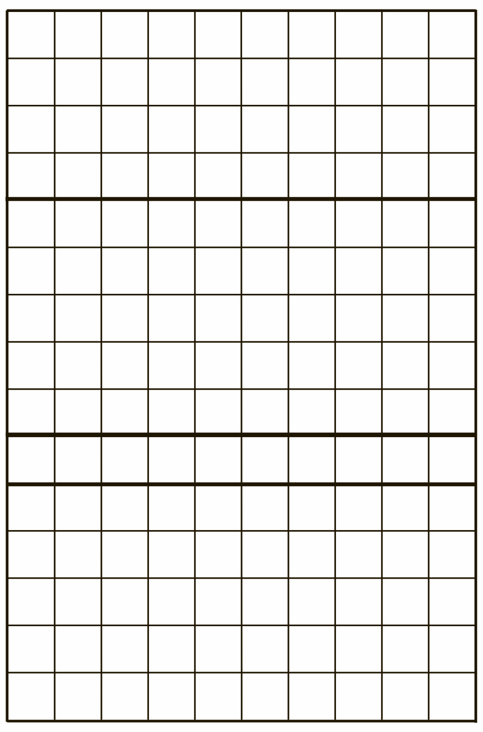

1. Beknopt, kaartspel, rijtuig;
2. open plek in een bos, binnenkort, verslag;
3. legerleiding, lang stuk metaal, wegverharding;
4. keer, soort aardappel, delfstof;
5. schaakstuk, verspieder, muziekinstrument;
6. verrichten, dwalen, ignobel;
7. mikpunt, waterdichte stof, hoofdstad van Engeland;
8. wijnsoort, olifantssnuit, invoer;
9. vlug, een weinig scheel, worstelgreep;
10. geestdrift, verlangen, standaardmaat.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

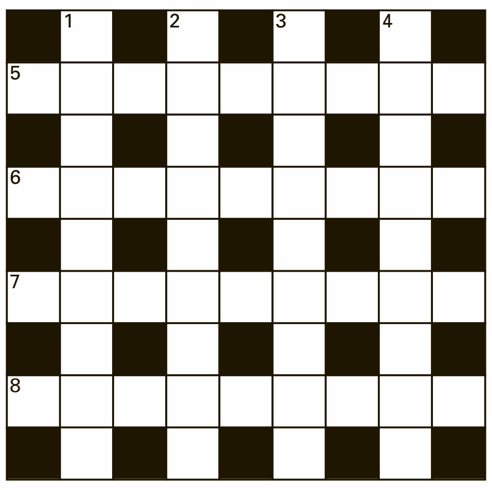

HORIZONTAAL:
5. Gebarsten race (6);
Hier heeft men benzine voor vader (6);
6. Openluchtfeest? (6);
Spelende studenten (6);
7. Meer dan bot op de vuist gaan (7);
Overblijfsel van opkrassen? (8);
8. Zijn Britse maat (3);
Vrouwelijke supporter van een Spaanse voetbalclub ? (8);

VERTICAAL:
1. Middel om te voeren (5);
Jonge mensen in de dierenwereld (7);
2. Dier bij een ankerplaats (6);
Beker gevuld met dieren (6);
3. Zet ‘m op het toilet! (4);
Zo voelt een bever zich met koorts (8);
4. Groeit heen en weer (4);
Voor straf geschopt vanaf de stip (7);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

S	E	I	L	R	E	V	T	H	C	O	V	L
E	K	A	A	H	K	E	R	T	G	R	R	E
O	G	A	C	I	H	C	M	I	E	E	N	S
N	E	I	F	O	O	D	D	V	T	E	D	N
E	H	R	K	A	A	IJ	E	L	L	R	I	A
K	E	U	N	K	N	O	A	E	E	N	T	K
K	C	E	N	E	U	H	H	V	E	L	N	N
E	H	T	E	P	T	L	I	K	M	A	I	E
R	T	I	IJ	O	A	U	E	C	H	P	R	R
T	H	A	L	D	Z	R	O	G	I	O	Y	O
R	E	R	V	E	P	G	N	Z	N	N	B	H
E	I	T	G	S	O	I	N	E	E	O	A	E
D	D	N	R	O	K	F	I	U	R	G	L	B
N	O	E	H	A	E	I	R	R	O	L	N	E
O	E	M	T	S	E	R	A	M	L	A	P	O
W	O	S	N	O	O	T	D	N	O	R	G	T

Chicago
Doof
Epode
Gehechtheid
Grondtoon
Halter
Helen
Kansel
Labyrint
Lorrie
Nopal
Nijdig
Oever
Omhoog
Ondertrekken
Ongelukkige
Ongezouten
Ongezuiverd
Palmares
Ruif
Staking
Toebehoren
Traiteur
Trekhaak
Vlijen
Vochtverlies
Weerspreken

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

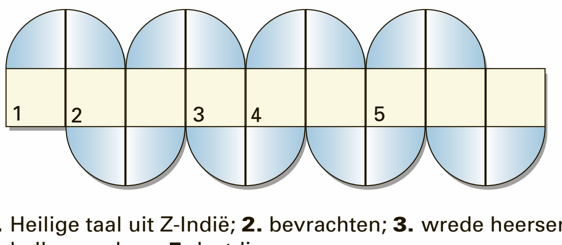

1. Heilige taal uit Z-Indië; **2.** bevrachten; **3.** wrede heerser; **4.** ballroom-dans; **5.** lastdier.

© Puzzelland/130323

SUDOKU

1	6			4				8
	5	3		1		2	4	
	8						6	
		6	5		4			
9	3				7			4
4					9	8		1
6		1	9					7
		8		7				5
				2			1	

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

2	6	9	4	7	1	8	5	3
8	3	7	5	6	9	4	1	2
4	5	1	2	3	8	7	9	6
3	7	6	8	1	5	9	2	4
9	4	8	6	2	3	1	7	5
5	1	2	7	9	4	6	3	8
7	8	3	1	4	2	5	6	9
1	9	5	3	8	6	2	4	7
6	2	4	9	5	7	3	8	1

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Terugnemen; 8. huls; 11. asa; 12. neb; 13. hak; 14. of; 16. one; 18. ion; 19. af; 20. oil; 22. sos; 24. oef; 25. ska; 26. stuc; 28. spint; 30. koer; 31. bar; 33. aat; 34. colli; 36. maan; 37. ruin; 38. ribes; 40. neo; 42. sijs; 45. ezel; 46. terug; 48. nero; 50. mos; 51. air; 52. wil; 54. tip; 55. on; 56. van; 58. fok; 60. op; 61. dop; 62. pol; 64. ram; 66. stijl; 67. torenkraan. VERTICAAL: 1. Troost; 2. ra; 3. uso; 4. gans; 5. en; 6. met; 7. eb; 8. han; 9. uk; 10. safari; 13. hof; 15. fit; 17. eos; 18. iet; 19. akela; 21. lub; 23. spanner; 24. ontrouw; 25. sol; 27. camel; 29. ia; 30. konijn; 32. ras; 34. cis; 35. bizon; 38. remous; 39. bes; 41. er; 43. set; 44. foppen; 46. tin; 47. gif; 49. rio; 51. aap; 53. lork; 56. vol; 57. por; 59. kar; 61. dij; 62. po; 63. le; 65. ma. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Breukstof; 6. waantocht; 7. ivoorband; 8. washandel. Verticaal: 1. Draakvlak; 2. puintocht; 3. ijsbonbond; 4. tophangen. **Anagram:** 1. beer-rebel-Beller; 2. voer-vloer-Overal; 3. vaal-afval-Vlakaf; 4. dons-sonde-Edison; 5. uier-ruïne-Numeri; 6. kram-maker-Makker; 7. ader-raden-Anders; 8. maat-amati-Tatami; 9. gans-glans-Inslag; 10. doel-gloed-Gordel. Eindoplossing: BOVENMATIG. **Woordzoeker:** MUURVAST **Puzzelslang:** 1. Pita; 2. amusant; 3. trio; 4. ocarina; 5. asvaalt. Het sleutelwoord luidde: PASTORAAT

Maishi chikí

Indien er in het laatste kwartaal van 2012 voldoende regenval is geweest, kunnen planters in deze vastentijd voldoende maishi chiki oogsten en zal er voldoende meel van maishi chikí te krijgen zijn.

Tekst: Miriam de Windt

Maishi chikí is sorghum. Europese handelaren brachten behalve Afrikaanse slaven ook Afrikaanse gewassen en gerechten met zich mee, zoals funchi, toen gemaakt van sorghummeel. Later hebben de slaven het maïsmeel overgenomen van de Indianen om funchi te maken.

Maishi chikí wordt nu ook veel in de Verenigde Staten verbouwd voor veevoer, maar het wordt steeds populairder voor menselijke consumptie. In de VS staat sorghum op de 3e plaats als meest verbouwde graansoort en op de 5e plaats internationaal gezien. Wie had dat nou gedacht van onze maishi chikí?
De hele korrel wordt vermalen en gebruikt voor pap ('papa di maishi chiki') en andere gerechten. Bijvoorbeeld het gerecht van deze week, pan batí. Pan batí is een typisch Arubaans koolhydraatgerecht, dat in plaats van rijst, aardappelen of funchi gegeten kan worden bij de warme maaltijd. In Aruba wordt het ook geïmporteerd. Met andere woorden, in Aruba zijn ze niet afhankelijk van de regentijd, zoals op Curaçao, voor voldoende maishi chikí. Sorghum wordt ook 'mailo' genoemd. De naam van het Simadan-lied 'Remailo' wordt ineens duidelijk.

Koolhydraatrijk, vezelrijk, voldoende ijzer, vitamine B1 en B2, krijgt u binnen wanneer u deze maïspannenkoek eet. De hoeveelheid calorieën die 1 punt maïspannenkoek levert is gelijk aan 1 1/2 opscheplepel gekookte witte rijst of 1 aardappel van gemiddelde grootte. De hoeveelheid ijzer is gelijk aan 200 gram gekookte spinazie, een aanzienlijke hoeveelheid voor uw dagelijkse behoefte: 12x zoveel als in witte rijst en 5x zoveel als in aardappelen. Bovendien is het een nieuwe variatie voor de warme maaltijd en voor brood. Door de neutrale smaak kunt u het met verschillende gerechten serveren, zoals vis, bakiou, gestoofd geitenvlees en gesmoorde kip. In plaats van brood, kunt u het serveren met alles waarmee u normaliter pannenkoek eet. Hartig en zoet.

Maishi chikíi (sorghum)
Sorghum is eigenlijk een grassoort. De officiële Latijnse naam is sorghum bicolor. Een andere naam is 'kafferkoren'. Behalve voor menselijke consumptie en veevoer, wordt sorghum ook gebruikt voor het vervaardigen van alcohol. De plant kan goed tegen de droogte.
Sorghummeel wordt van oudsher gebruikt als graanproduct voor pannenkoeken, pappen, puddingen en banketwaar. U kunt het in vele recepten gebruiken, hetzij als vervanging van of in combinatie met bloem.

Het bevat geen gluten. Door een gedeelte van bloem in recepten te vervangen door meel van maishi chikí, reduceert u het gehalte aan gluten. Dit zal iedereen die een gluten-intolerantie heeft, ten goede komen.

Dat sorghum glutenrvij is, is dan ook een van de belangrijkste redenen dat het populair is geworden in de natuurlijke voeding en voor menselijke consumptie.
Gluten, zoals waarschijnlijk u reeds bekend, is een bestanddeel van het eiwit in tarwe, rogge, gerst en haver. In haver in iets mindere mate. Velen kiezen tegenwoordig bewust voor een voeding met minder gluten ten gevolge van een intolerantie. Voor mensen met coeliakie, is het een noodzaak om glutenvrij te eten. Coeliakie is een auto-immuunziekte die veroorzaakt wordt door gluten met als gevolg ernstige malabsorptie van voedingsstoffen, gecombineerd met krampen, pijn, diarree en andere klachten. Het is een ingrijpende ziekte, vooral voor kinderen.
Sorghummeel, maishi chikí, is een oplossing. Het gerecht in deze Ñapa maakt het al duidelijk: u kunt er pannenkoeken mee bakken. Welk kind lust geen pannenkoeken? Door de bloem te vervangen door glutenvrije bloem, wordt het een glutenvrij recept voor pannenkoeken.

Reden te meer om in deze vastentijd op zoek te gaan naar maishi chikí. U kunt een voorraadje lange tijd in de koelkast bewaren.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 punt maïspannenkoek (1/8e deel)

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	239/1004	12%
Natrium	59 mg	3%
Eiwitten	8 g	8%
Kalk	75 mg	11%
Vetten	6 g	9%
IJzer	2,4 mg	16%
Verzadigde vetten	0	0
Vitamine A	3 mcg	3%
Cholesterol	0	0
Vitamine B1	0,2 mg	21%
Koolhydraten	40 g	16%
Vitamine B2	0,1 mg	14%
Voedingsvezel	5 g	17%
Vitamine C	0 mg	0%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene

Kook mee met May

Maïspannenkoek (Pan Batí)

Ingrediënten
1 1/2 cup tarwebloem
3 theelepels bakpoeder
3/4 cup maishi chikí (sorghummeel)
2 theelepels suiker
zout
1 losgeklopt ei
1/4 theelepel vanille-essence
1 1/2 cup melk (volle of halfvolle melk)
2 eetlepels gewone olijfolie
olie om te bakken

Bereidingswijze:
De bloem met de bakpoeder, de maishi chikí, de suiker en het zout mengen. Het losgeklopte ei toevoegen.
De essence, de melk en de olie mengen en bij het bloemmengsel voegen.
Goed kloppen met een lepel tot het beslag glad is.

Intusssen een casuela of een tava van 30 cm middellijn zachtjes verhitten.
Met olie invetten.

Het beslag op de tava schenken en langzaam aan de onderkant bruin laten worden.
Met behulp van een deksel omkeren en de andere kant bruin laten worden.

Op een schaal arrangeren. In punten snijden en met bijvoorbeeld kaas, eieren, uitgebakken spek of keri keri serveren.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Rodney Strong Pinot Noir, Sonoma County, Californië

Druivensoort: **Pinot Noir**
Streek: **Sonoma County, Californië**
Kleur: **Robijnrood**
Geur: **Zwarte kersen**
Smaak: **Bramen, tijm, marjolein**

De wijnen uit Sonoma County zijn bijzonder interessant vanwege de hoge kwaliteit en het eigen karakter. Sonoma ligt ten noordwesten van San Francisco ter hoogte van Santa Rosa aan de westkust van de Verenigde Staten. Eigenlijk heeft Sonoma County een heel eigen 'terroir' en is zeer geschikt voor de Pinot Noir-druif die hier meer diepgang en pit ontwikkelt als de tegenhangers in Napa Valley. Sappige wijn met duidelijke structuren van zwarte kersen en bramen, maar ik proef ook geurige tuinkruiden als tijm, rozemarijn en marjolein. Het fijne is als u één van deze kruiden gebruikt in de keuken, deze zeer smakelijke Pinot Noir er bijna als vanzelf bij aansluit in zijn smaakprofiel.

Ontdek zelf het verschil maar eens tussen de wijnen van het bekendere Napa en het uniekere Sonoma, beide uiteraard uit het zonnige Californië.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Mondavi, 'Patres Familias' van de Californische wijnen

Uit Californië, de 'Golden State' van de Verenigde Staten, komen de beste Amerikaanse wijnen. Een ideaal klimaat en een stralende zon zorgen voor heerlijke wijnen die barstensvol fruit zitten.

Tekst: Erik van Kampen

Californië is met meer dan 90 procent van de productie de belangrijkste wijnstaat van de Verenigde Staten. De staat is na Italië, Frankrijk en Spanje zelfs de 4e wijnproducent ter wereld. De totale oppervlakte aan wijngaarden bedraagt ruim 200.000 hectare

Spaanse kolonisten legden in de 16e eeuw in Mexico de basis voor de Amerikaanse wijnbouw. In 1779 plantte Junipero Serra, een franciscaner monnik, de eerste wijngaard aan. Vele Europese immigranten volgden dit voorbeeld. Gelokt door de goudkoorts, waren ze massaal naar Californië getrokken. Het zoeken naar goudklompen werd echter een desillusie. Velen legden zich daarom toe op waar ze in Europa al ervaring mee hadden: de wijnbouw. De eerste eeuwen is de wijnbouw niet echt van hoog niveau geweest.

Rond 1965 kwam de ommekeer. Er kwam steeds meer vraag naar droge wijnen in plaats van zoete wijnen. De tijd was rijp voor wijnmakers met een nieuwe visie, waaronder de legendarische Robert Mondavi. De nieuwe wijnmakers legden zich toe op voornamelijk Franse druivenrassen. De wijn werd gerijpt op vaten van Frans eikenhout en er werd veel zorg aan de vinificatie besteed. In Napa en Sonoma vestigden zich vele nieuwe wijnhuizen. In 1976 kwam de ultieme bekroning van alle inspanningen: in een inmiddels legendarische proeverij in het beroemde Hotel Le Bristol in hartje Parijs wonnen de Californische witte en rode wijnen van de Mondavi-familie het van de Franse wijnen. De naam van Robert Mondavi als topwijnproducent was daarmee definitief gevestigd.

Californië is een zeer uitgestrekt gebied. De bijna 2000 kilometer lange kustlijn aan de Stille Oceaan en de bergketens van de Sierra Nevada zijn van grote invloed op het klimaat. Het klimaat is relatief gelijkmatig, waardoor de wijnen ieder jaar van hoog niveau zijn. De dagen zijn warm en droog en de nachten koel. Ook de verschillende bodemgesteldheden spelen daarbij een rol. Het begrip terroir is dan ook een steeds belangrijkere factor geworden in de hedendaagse Californische wijnbouw.

De Californische winery's maken gebruik van de modernste apparatuur. Hierdoor kunnen de wijnmakers de most bij lage temperaturen laten gisten, waardoor uitgesproken fruitige wijnen ontstaan. Amerikaanse wijnmakers houden niet zo van wijnen met veel tannines, die lang moeten rijpen voordat ze op dronk zijn. Vandaar dat veel rode wijnen zachte, rijpe tannines bezitten. De jonge wijnen zijn vaak al opvallend rond van smaak.

Rood meestal Cabernet Sauvignon
In Californië worden tientallen druivenrassen verbouwd. Daarvan zijn de meeste van Europese oorsprong. Tegenwoordig is ongeveer 60 procent van de wijngaarden beplant met blauwe druivenrassen en 40 procent met witte druiven. Voor rode wijn wordt Cabernet Sauvignon veruit het meest gebruikt. Californische Cabernets hebben vaak een intens bouquet van bramen, kersen en ander donker fruit, een volle smaak en een stevige structuur. Zachter en ronder zijn de wijnen van de Merlot-druif.

Zinfandel
De typisch Californische Zinfandel is het meest bijzondere blauwe druivenras. De druif werd in Californië voor het eerst aangeplant in 1850. De Zinfandel is verwant aan de Italiaanse primitivo-druif. Het is een ontzettend veelzijdige druif. Er worden niet alleen stevige rode wijnen, maar ook 'zoals velen weten', zoete rosé-wijnen van gemaakt, erg populair op ons eiland!
Veel Californische Chardonnay's zijn houtgerijpt en hebben rijke fruitaroma's van peer, meloen en perzik, met boterige en eikenhouttonen. De laatste jaren worden er ook wel frissere Chardonnay gemaakt met weinig of geen houtrijping. Ook de frissere Pinot Grigio en Sauvignon Blanc zijn de laatste jaren erg populair geworden.
Genoeg wijn om te proberen dus uit dit op drie na grootste 'wijnland' ter wereld.

Probeer maar eens de verschillende stijlen/druivenrassen van producenten als Mondavi, McManis, Rodney Strong of Ferrari Carano en u zult aangenaam verrast zijn.

À Votre Santé
Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro

Californië is met meer dan 90 procent van de productie de belangrijkste wijnstaat van de Verenigde Staten.

Spotlight op een lid van Adeck

José Galmeijer: Klanttevredenheid staat centraal

In het kader van het 20-jarig bestaan van de Asosiashon di Empresa Chikí Kòrsou (Adeck) verschijnt er elke maand gedurende 2013 een artikel in de Ñapa dat licht werpt op de organisatie en haar activiteiten. Het accent ligt hierbij vooral op het belang van het midden- en kleinbedrijf.

Tekst: Adeck Foto's: Ken Wong

Naam ondernemer: José Galmeijer
Naam bedrijf: Galmeijer Elektrotechniek N.V.
Bestaat officieel sinds: 17 februari 1997
Aantal medewerkers: 5
Soort bedrijf: Elektrotechnische en zonnepaneelinstallaties
Contact: Granaatappelweg 104 - Dominguito, 465-2033/560-8590

Voordat Galmeijer Elektrotechniek N.V. werd opgericht, was de onderneming een eenmanszaak. José Galmeijer verrichtte hier en daar werkzaamheden voor familieleden en vrienden. Als gevolg van de tevreden 'klanten' en mond-op-mond-reclame kreeg hij er steeds meer klanten en opdrachten bij. Voordat hij het wist, was de noodzaak ontstaan voor het inhuren van meer mankracht om alle opdrachten uit te voeren. Zo gezegd, zo gedaan, en nu, 16 jaar later, telt het bedrijf 5 medewerkers.

Galmeijer heeft het idee van ondernemerschap altijd al leuk gevonden. Ook omdat ondernemerschap hem in de gelegenheid stelt om anderen werk te kunnen aanbieden. "Ik vind het geweldig dat ik alles tot mijn beschikking heb om de klant zo goed mogelijk te kunnen bijstaan en tevreden te stellen. Wij kopen bijvoorbeeld zelf het nodige materiaal in, in plaats van de klanten hiervoor te laten winkelen", zegt hij enthousiast. Met een goed gevuld busje en een goede samenwerking wordt er dan ook voor gezorgd dat er tijd wordt gewonnen, en wordt het voor de klant gemakkelijker gemaakt. Indien nodig verrichten ze zelf additionele werkzaamheden om het verzoek of de opdracht van de klant tot een goed einde te brengen binnen een kortere tijdsperiode dan verwacht. Door dit te doen neemt de onderneming een plaats op de markt in waar anderen misschien alleen maar van kunnen dromen.

Uitdagingen en succesfactoren

Zoals elke ondernemer heeft ook José Galmeijer voor uitdagingen gestaan. Tot ongeveer een jaar of drie geleden deed José nog altijd zelf de administratie van het bedrijf. Door een herstructurering van de functies binnen de onderneming heeft hij tegenwoordig een medewerker die zich bezighoudt met zowel werkzaamheden binnen kantoor, waaronder de administratie, als ondersteuning van de medewerkers buiten kantoor, door het maken van offertes, facturen en het doen van de nodige inkopen. Het blijkt nog altijd een uitdaging te zijn om geschikte werknemers aan te trekken en te behouden, maar succes is in zicht. Motivatie en leergierigheid zijn volgens Galmeijer dan ook van essentieel belang.

Doorzettingsvermogen

Heel wat zaken, zoals het uitbreiden van de onderneming, leken automatisch maar geleidelijk te hebben plaatsgevonden. Maar door de 'ups and downs' hebben doorzettingsvermogen en het spaarzaam met financiële middelen omgaan, ervoor gezorgd dat het bedrijf nog altijd bestaat. José Galmeijer is van mening dat ook eigenschappen zoals een positieve en bescheiden instelling, maar ook bereidwilligheid een belangrijke rol spelen in het welslagen van een onderneming. Graag ziet hij dat zijn onderneming en werknemers zich verder ontwikkelen en groeien. Het zijn immers de kleine en middelgrote ondernemingen die de ruggengraat van de lokale economie zijn.

Positieve kijk op economie

Galmeijer is nog steeds positief over de Curaçaose economie. Wel is hij van mening dat er meer bescherming moet komen voor de ondernemer. Hij geeft ook aan dat de overheid een goed investeringsklimaat dient te creëren. Wanneer de economie niet mee zit, doen mensen niet gauw grote aankopen of investeringen, en krijgen ondernemers dus minder opdrachten en inkomen. Hij geeft aan dat met het aantreden van het zakenkabinet, hij verandering heeft bemerkt in het consumptiegedrag van klanten en potentiële klanten.

Ambities en wensen

Behalve elektronische installaties, doet Galmeijer tegenwoordig ook werkzaamheden op het gebied van zonne-energie. Zo coördineert en installeert hij, samen met door een andere particuliere onderneming ingehuurde werknemers, installaties voor het opwekken van elektriciteit door middel van zonne-energie. "Zonne-energie is de toekomst! Dit geldt ook voor ondernemingen", aldus Galmeijer. Ook zijn huis en kantoor is voorzien van een installatie om elektriciteit op te wekken.

Graag zou hij willen zien dat de onderneming - Galmeijer Elektrotechniek N.V. - met zo min mogelijk inbreng van hem kan blijven draaien; dat zou heel goed kunnen, als iedere werknemer zijn verantwoordelijken weet en zich daar op een degelijke manier van weet te kwijten, terwijl hij zich bezighoudt met andere belangrijke werkzaamheden. Op deze manier zal het in de toekomst misschien zelfs mogelijk zijn om hun diensten te exporteren door een filiaal te openen op één van de andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen.

Adeck

"Mijns inziens zou Adeck een betere ondersteuning aan het midden- en kleinbedrijf (MKB) kunnen leveren als zij een groter ledenbestand zou hebben. Momenteel is het geen verplichting dat ondernemingen zich inschrijven bij Adeck om lid te worden. Misschien is het een idee om via de overheid voor dit laatste te zorgen. Nu is de situatie als het ware net als bij een vakbond. Wanneer er problemen zijn met het personeel, komt de vakbond op voor de leden die hier dus ook contributie voor moeten betalen. Maar wanneer ze een zaak winnen, hebben ook alle andere medewerkers daar profijt van, hoewel ze geen leden zijn en dus geen lidmaatschap betalen. Door meer leden die voor hun lidmaatschap betalen, zal Adeck in staat worden gesteld meer voor zijn leden te bewerkstelligen", aldus José Galmeijer.

Het belang van een goede administratie

Administreren wil zeggen het op papier of elektronisch vastleggen van alle informatie van uw onderneming. Veelal blijkt dat ondernemingen niet voldoen aan het bijhouden van een goed opgezette en overzichtelijke administratie. Dit is echter voor verschillende doelen belangrijk. Zowel om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen (het bijhouden en bewaren van uw administratie) als om inzicht te verschaffen in de bedrijfsvoering (kosten, omzet en winst). Inzicht in de administratie is op de eerste plaats relevant voor de ondernemer zelf, maar kan ook door een financiële instantie worden opgevraagd, indien de onderneming een bedrijfslening wil aangaan.

Als ondernemer zou u de administratie van uw onderneming zelf kunnen doen of iemand inhuren om dit te doen. Waar u ook voor kiest, zorg er in ieder geval voor dat dit op de juiste manier wordt gedaan. Vermijd dan ook vanaf het begin een 'schoenendoosadministratie' op te bouwen. Een setje ordners, wat tabbladen en enkele bakken om documenten te organiseren zullen u aardig op weg helpen. Bovendien zal dit voorkomen dat er stukken kwijt raken.

De administratie van een onderneming bestaat uit verschillende onderdelen (loonadministratie, belastingadministratie, urenadministratie) en deze worden voor verschillende doeleinden gebruikt. Dus wees u hiervan bewust indien u verkiest om iemand voor dit karwei in te huren. Stel genoeg vragen en vraag door om te weten te komen wat de capaciteiten en vaardigheden zijn van de potentiële kandidaat.

José Galmeijer, eigenaar van Galmeijer Elektrotechniek N.V.

'Niet met de armen over elkaar'

Wilbert Geertruida, voorzitter van Adeck: "Adeck gaat een nieuwe koers varen. Onze vereniging zal de markt via een nieuwe strategie benaderen, waarmee beoogd wordt effectiever te zijn. De ondernemer moet zich gerust kunnen voelen, wetende dat Adeck voor hem/haar aan het werk is. Het nieuwe beleid zal door vele activiteiten worden gekenmerkt. Een dringend verzoek gaat uit naar (toekomstige) ondernemers om Adeck te versterken door lid te worden en ondersteuning in de vorm van feedback over de knelpunten in de sector. In een gestagneerde economie zal het niemand ten voordele strekken als we toekijken hoe de economie verder verergert. Adeck zal in ieder geval niet met de armen over elkaar blijven zitten. Blijf Adeck volgen om meer te weten te komen over ons actieplan en activiteiten in de nabije toekomst. Tenslotte feliciteer ik Adeck nu alvast met het feit dat we in oktober 20 jaar bestaan."

Adeck is gevestigd aan de Rooseveltweg 152, telefoonnummer 868-0790, email info@adeckcuracao.com

Fiscale feiten

Basisverzekering ziektekosten en verhoging leeftijdsgrens AOV

Zoals onlangs bekend is geworden, is per 1 februari 2013 de Basisverzekering ziektekosten ingevoerd. De PP-kaart, de ziekteverzekering voor werknemers en de regeling voor ambtenaren zijn afgeschaft. De dekking van de ziekteverzekering is ook beperkt. Daarnaast is de leeftijd waarop men recht heeft op ouderdomspensioen met ingang van 1 maart 2013 verhoogd van 60 naar 65 jaar.

Tekst: Lennart Huijsen en Ingemara Bak

Deze wijzigingen zijn in een rap tempo ingevoerd, omdat de overheid dringend maatregelen moest nemen om te bezuinigen.

Basisverzekering ziektekosten
In principe valt iedereen die op Curaçao woont onder de Basisverzekering ziektekosten, de BVZ. Er zijn enkele, zeer beperkte uitzonderingen. Zo valt iemand die op 1 februari 2013 particulier verzekerd was niet onder de BVZ, indien die verzekering zonder onderbreking wordt voortgezet.
Voor de BVZ wordt een inkomensafhankelijke premie en een nominale premie geheven. De inkomensafhankelijke premie bedraagt 12 procent (9 procent werkgeversdeel en 3 procent werknemersdeel). De inkomensafhankelijke premie wordt geheven over een inkomen tussen de 12.000 en 100.000 gulden per jaar. De nominale premie bedraagt 82 gulden. Hier geldt dat als het inkomen niet hoger is dan 12.000 gulden geen nominale premie is verschuldigd. Daarnaast moeten verzekerden 1,00 gulden betalen voor elk medicijn dat men krijgt voorgeschreven en voor elk herhalingsrecept.
Verzekerden van de BVZ krijgen een basispakket van gezondheidszorg. Bepaalde voorzieningen, zoals kosten van reguliere tandheelkunde aan personen vanaf 18 jaar en kosten van brillen en contactlenzen, zullen niet of niet volledig meer worden vergoed. Maar, iedereen kan ervoor kiezen om een aanvullende ziektekostenverzekering te nemen. Zo zal men zich kunnen bijverzekeren voor eerste of tweede klas verzorging in een ziekenhuis.

Ziekteverzekering
Tot 1 februari 2013 waren werknemers met een loon tot 61.620 gulden per jaar verzekerd door middel van de ziekteverzekering (ZV). Deze verzekering dekte zowel het risico van inkomensderving ingeval van ziekte als de kosten van ziekenzorg. De ziekenzorg is nu overgenomen door de BVZ, maar het risico van inkomensderving wordt nog steeds gedekt door de ZV. De premie voor dit risico bedraagt 1,9 procent en is verschuldigd door de werkgever. De loongrens van 61.620 gulden is niet gewijzigd.

De leeftijd waarop men recht heeft op de AOV-uitkering is drastisch verhoogd van 60 naar 65 jaar. Er geldt een overgangsregeling voor personen die op 1 maart 2013 bijna 60 jaren waren. Wie op die datum al 59 jaar was, krijgt toch met 60 jaar recht op de AOV-uitkering. Daarnaast kan wie op 1 maart 2013 al 57 of 58 jaar was, ervoor kiezen om voor zijn 65-jarige leeftijd de AOV-uitkering te krijgen. Voor elk jaar dat men dan eerder voor de AOV kiest, wordt een korting toegepast van 6 procent. Dus, iemand van 57 of 58 jaar die ervoor kiest om met 60 jaar de AOV-uitkering te krijgen, zal slechts 70 procent van de AOV-uitkering krijgen die hij zou krijgen als hij had gewacht tot 65 jaar.
Het premiepercentage voor AOV is verhoogd van 14 procent naar 16 procent (9,5 procent werkgeversdeel en 6,5 procent werknemersdeel). Daarnaast is de premiegrens verhoogd van 96.569 naar 100.000 gulden. Wie een inkomen geniet van meer dan 100.000 gulden betaalt over het meerdere een additionele premie van 1 procent.
De AOV was oorspronkelijk een verzekering voor een inkomen voor de oude dag. Daarbij gold, evenals bijvoorbeeld in Nederland, een zekere vorm van solidariteit tussen mensen met verschillend inkomen. Waar de ZV een inkomensdekking biedt die afhangt van het inkomen waarover premie wordt betaald, was dat bij de AOV niet het geval. Mensen met een hoger inkomen droegen dus meer bij dan waar zij voor de AOV recht op kregen. In de loop der jaren is de premiegrens voor de AOV echter aanzienlijk verhoogd. Waar het premie-inkomen in 2007 nog maximaal 49.745 gulden bedroeg, werd dit in 2008 al verhoogd naar 72.000 gulden. In 2012 werd de grens nog verder verhoogd naar 93.000 gulden en met ingang van 1 maart 2013 is de premiegrens gestegen naar 100.000 gulden en wordt zelfs 1 procent geheven over het meerdere.
Het zal duidelijk zijn dat met deze forse verhogingen van het premie-inkomen de gedachte van een verzekering met enige solidariteit volledig is losgelaten en dat de AOV inmiddels een gewone belasting is geworden die nog slechts formeel een verzekering wordt genoemd. Het is dan misschien ook tijd om de heffing van de AOV-premies en de inkomstenbelasting samen te voegen tot een gecombineerde heffing waarvan een deel rechtstreeks naar de algemene middelen gaat en een deel door de overheid apart wordt gezet voor de AOV-uitkeringen.
Dat er drastische maatregelen genomen moesten worden om te bezuinigen op de kosten van de gezondheidszorg en om de AOV-uitkeringen te kunnen blijven betalen, is evident. Op dit moment bestaat er in de praktijk helaas nog veel onduidelijkheid over de uitvoering van de wijzigingen van de BVZ en de AOV. Hier moet op korte termijn verandering in komen, zodat iedereen weet of en in hoeverre zij deze wijzigingen in hun portemonnee zullen voelen.

Mr. Lennart Huijsen en mr. Ingemara Bak zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs.

Mens & Werk

Geen dienstjaren maar kwaliteit

Het komt regelmatig voor dat er in de krant staat dat werknemers 25, 30, 35 jaar in dienst zijn bij een bedrijf en soms ook nog in dezelfde functie. Dat wordt gevierd en de werknemer krijgt een 'envelop' mee, want het is toch een hele prestatie dat iemand zijn werkgever zoveel jaren trouw is. Zo zou je het inderdaad kunnen zien, maar je kunt er ook anders naar kijken. Is het wel zo'n prestatie om 25 jaar in dezelfde functie te zitten?

Tekst: Judice Ledeboer

Het komt regelmatig voor dat er in de krant staat dat werknemers 25, 30, 35 jaar in dienst zijn bij een bedrijf en soms ook nog in dezelfde functie. Dat wordt gevierd en de werknemer krijgt een 'envelop' mee, want het is toch een hele prestatie dat iemand zijn werkgever zoveel jaren trouw is. Zo zou je het inderdaad kunnen zien, maar je kunt er ook anders naar kijken. Is het wel zo'n prestatie om 25 jaar in dezelfde functie te zitten?
Gaat iemand dan niet te veel op de automatische piloot werken? De Groningse hoogleraar personeelspsychologie Hans Hoekstra heeft daar onderzoek naar gedaan. Hij zegt dat als mensen lang op één positie en vooral in één rol blijven werken er ervaringsconcentratie ontstaat. De werknemer wordt minder flexibel en staat minder open voor vernieuwingen. Dat zie je vooral bij mensen in de advies- en expertrol. Die hebben sterk de neiging door te bouwen op hun expertise, die alsmaar smaller wordt. Het kan natuurlijk zijn dat die kennis buitengewoon waardevol is, maar het kan ook een risico inhouden. De hoogleraar stelt dat veranderbaarheid en veranderbereidheid belangrijke voorwaarden zijn tot duurzaam arbeidsgeluk, juist ook in de actuele, snel veranderende wereld. De kennis die die werknemers hebben is natuurlijk buitengewoon waardevol en daar houden ze zich aan vast, maar als ze niet zijn meegegaan met de veranderde wereld dan functioneren deze werknemers niet meer zoals ze zouden moeten functioneren.
In leidinggevende rollen komt dit vaak voor. Het is op Curaçao niet ongewoon dat men bij bedrijven managers tegenkomt die al meer dan 20 jaar op dezelfde positie zitten. Volgens Hoekstra is mensen langdurig op eenzelfde positie laten zitten niet goed. "Mensen hebben behoefte aan basisveiligheid, maar die moet niet bestaan uit functionele rollen die ze uitoefenen in hun huidige functie. Organisaties doen er natuurlijk alles aan om personeel te behouden, maar het is niet juist als er tegen werknemers gezegd wordt: 'De jaarlijkse beoordeling is goed, dus alles gaat naar wens'. Dat is niet kritisch kijken naar het functioneren van werknemers. Maar ook de werknemer moet kritisch naar zichzelf kijken. Een werknemer moet blijven werken aan zijn marktwaarde en aangezien er niet kritisch gekeken wordt naar het functioneren van werknemers, de wijze waarop zij hun werk uitvoeren, omgaan met collega's en communiceren blijven veel werknemers in dezelfde functie zitten. Jaar in, jaar uit."
Domweg je werk doen zoals je het al jaren doet en niet meegaan met de tijd is er momenteel niet meer bij. In een steeds veranderende samenleving en maatschappij veranderen de rollen binnen functies. De competenties die een manager anno 2013 moet hebben om een afdeling of organisatie goed te kunnen managen is heel anders dan tien jaar geleden. Technieken zijn veranderd, de mens is veranderd, leefomstandigheden zijn veranderd. Er zijn andere manieren van werken en daardoor ook andere problemen die opgelost moeten worden. Daarom moet er aandacht zijn voor ontwikkeling van de werknemer, met name de manager, omdat hij moet aansturen en het goede voorbeeld moet geven. Een ander belangrijk punt bij ontwikkeling van personeel is dat mensen gemotiveerd moeten blijven. Nieuwe inzichten moeten krijgen en de ontwikkeling prikkelen.
In het verleden, en nu komt het ook nog voor, klommen mensen naar hogere posities door het aantal dienstjaren dat ze bij hun werkgever hadden. Er werd niet gekeken of die werknemers wel de benodigde kwaliteiten hadden om goed te kunnen functioneren in hun nieuwe positie. Denk aan kennis van de materie, vaardigheden en gedrag, kortom: deze werknemers waren en zijn niet competent om op die bepaalde positie te zitten. En wat zijn de consequenties voor de werknemer als hij te lang in één functie blijft zitten?

Is het wel zo'n prestatie om 25 jaar in dezelfde functie te zitten?

Ieder mens zoekt naar zelfrespect en krijgt motivatie in het aanzien en de erkenning die hij krijgt. De functie van manager geeft een zekere vorm van aanzien en dat is ook de reden dat mensen die al jaren in dezelfde functie als manager zitten er niet over denken om van functie te veranderen omdat dat gezien wordt als verlies van aanzien. Zelf erkennen dat hij of zij niet geschikt is en zijn rol eigenlijk niet aan kan komt helemaal niet voor. Het niet kunnen vervullen van de functie leidt echter wel tot spanning en dat is vaak ook in het gedrag weer terug te zien: autoritair gedrag. Alleen door dominant te zijn kan de manager overleven, want anders valt hij door de mand. Een manager die kennis en de juiste aansturende competenties in huis heeft en op een natuurlijke manier overwicht hoeft geen autoritair gedrag te tonen.

Eigenlijk is een manager die al jaren in dezelfde functie zit niets kwalijk te nemen. De vraag komt echter op of die persoon echt wel gelukkig is met zijn werk of dat het hem alleen om de veiligheid en het salaris gaat. Mensen die voor ambitie gaan, ondernemend zijn, en door willen leren zullen zelf in actie komen om naar andere banen te kijken, binnen of buiten de organisatie. De werkgever is uiteindelijk degene die beslist op welke wijze het personeelsbeleid wordt gedaan. Het aantal dienstjaren bepaalt niet of iemand zijn werk goed doet. Het gaat om de kwaliteit die de werknemer levert en daar kan wel wat vaker op geëvalueerd worden.

Management

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Serviceconcepten

Ter afsluiting van het hoofdstukje Managementstijl nog de opmerking dat in een goede bedrijfscultuur medewerkers behandeld worden als eerste klasse kenniswerkers, als volwassenen, als gewaardeerde mensen en niet als 'resources', als machines, gereedschap, onmondigen of dommen. Zonder dat inzicht zal het niet lukken een prettige en effectieve bedrijfscultuur te vormen.

Tekst: Jan de Ruijter

Veel mensen, managers, kleine zelfstandige ondernemers kunnen de stap naar dat inzicht niet maken. Zij gaan veelal van het paradigma uit dat goede mensen niet voor iemand anders werken en dat als iemand echt goed is, hij dan toch zeker zelf een eigen bedrijf zou hebben. Als je zo goed bent, werk je toch niet voor iemand anders, zo vertelt de een de ander of als hij zo goed is dan zou hij toch wel zijn eigen zaak hebben. Ik heb het meegemaakt, want ik groeide zelf op in een gezin van zelfstandige ondernemers en zo denken die nu eenmaal. Dat gaat hand in hand met het denken dat andere mensen dom zijn, niets weten, niets kunnen en niets willen. Vaak loopt het dan ook slecht af met die bedrijven omdat men nooit tot ander inzicht wil of kan komen en wanneer tijden veranderen, past zo'n bedrijf zich nooit aan en gaat uiteindelijk ten onder.
Het achtste onderdeel van bedrijfscultuur zijn de serviceconcepten. Ook dat betreft een houding en handelingen die net zo lang geoefend moeten worden totdat ze gesmeed zijn tot dagelijks vanzelfsprekend gedrag dat automatisch verricht wordt zonder dat daar ook maar een seconde over nagedacht hoeft te worden. Het moet vanzelf gaan, het moet vast gedrag zijn en dat gedrag hoort als een heel belangrijk punt onder de bedrijfscultuur. Het vereist dus veel uitleggen, training, oefenen en evalueren totdat het gedrag automatisch en vast is geworden. Een goed voorbeeld van een serviceconcept is de medewerker die van een probleem of klacht hoort van een klant, de klacht verhelpt en het probleem oplost zonder de klant naar iemand anders door te verwijzen. Dit serviceconcept staat bekend onder de naam One Stop Service. Alle serviceconcepten die we gaan beschrijven worden door bedrijven die al een goede bedrijfscultuur of servicecultuur hebben gesmeed, gekneed en tot stand hebben laten komen, als iets natuurlijks toegepast. Maar dat is vaak een heel lang proces. Het mooie van serviceconcepten is dat ze ook vaak met succes toegepast worden in bedrijven die snel willen beginnen aan serviceverbetering voor de klanten of gasten en die de juiste bedrijfscultuur eigenlijk nog niet hebben. In dat geval is het een goede introductie naar een betere en effectievere bedrijfsvoering. Vaak zien we dat een nieuwe manager wordt binnengebracht om een slecht lopend bedrijf te leiden en te veranderen tot een bedrijf met goede service voor de klant of gast. Zo'n nieuwe manager begint dan alvast vanaf dag 1 met de introductie van serviceconcepten om heel snel de dienstverlening te verbeteren.

Elke interactie met een klant is een 'moment of truth'.

Op die wijze zijn de serviceconcepten een verkorte weg naar het goede doel. Het is een veel toegepaste en effectieve shortcut.
Personeel reageert gewoonlijk heel goed, voor hen is het een teken dat er eindelijk verbetering gaat komen, een goed eerste signaal. Inmiddels moet daarbij wel tevens gebouwd worden aan de bedrijfscultuur, gebeurt dat niet en blijft men toch steken op het oude command and control, dan verdwijnt het aanvankelijke succes want de goede uitvoering van de serviceconcepten moet wel vanuit het hart van de medewerkers komen, het kan er moeilijk ingeslagen of ingedwongen worden en met schreeuwen en straffen lukt het natuurlijk al helemaal niet.
Een ontevreden en teleurgestelde klant zal voor of zeker bij het betalen van een rekening zijn teleurstelling wel aan iemand in de zaak uiten. In een hotel klagen gasten veelal gelijk als er iets aan de kamer ontbreekt. De airco bijvoorbeeld werkt niet zoals het moet. De gast meldt dat telefonisch aan de receptie en krijgt te horen dat hij dan de onderhoudsafdeling moet bellen, een heel ander nummer.
Vaak wordt de gast van de ene afdeling naar de andere verwezen tot het cirkeltje rond is en hij weer opnieuw met het eerste nummer kan beginnen. Klinkt ongelofelijk maar het gebeurt in heel veel hotels. In goede hotels zijn medewerkers erop getraind dat degene die de klacht ontvangt, de 'eigenaar' is van de klacht en het voor de gast op moet lossen ook al betreft de klacht zijn afdeling niet en hij dus anderen daarbij moet inschakelen. Een kennis van mij gaf ooit al zijn medewerkers symbolisch een piepkleine schroevendraaier. Het betekende: 'hier is je schroevendraaier, go fix it'. Het is enorm frustrerend voor een klant of gast om continu door personeelsleden verwezen te worden naar anderen. Goede service betekent onder meer ook dat iemand die van een probleem of klacht hoort, deze ook oplost voor de klant.

Moments of Truth
Bij dit serviceconcept wordt aan alle medewerkers uitgelegd dat elk keer wanneer een klant of gast een interactie heeft met een medewerker van het bedrijf, dat moment een 'moment of truth' is. Een moment van de waarheid, een moment waarop blijkt of u een goed of slecht bedrijf leidt. De ontmoeting kan prettig zijn en een positief beeld van uw bedrijf geven of een onprettige die een negatieve indruk achterlaat. Het is de kunst om ervoor te zorgen dat elk contact tussen een klant en uw medewerkers een plezierig contact is waarbij uw klant tevreden wordt gesteld, uw bedrijf boven de verwachtingen van de klant presteert en u van een klant een 'fan' maakt. Dat een klant bij u weggaat en 'wow' zegt, dat was goede service. Ook hier wordt weer aangetoond hoe enorm belangrijk het hele proces van personeel aannemen is. Iets wat goede en moderne managers niet langer delegeren aan anderen maar waarover zij zelf de eindbeslissing nemen. Personeelsleden vertegenwoordigen de manager, vertegenwoordigen het bedrijf bij elk contact dat zij steeds weer met klanten en met gasten hebben. En elke keer weer is dat contact een moment of truth voor de gast. En managers mogen dat niet onderschatten. Het aantrekken van de juiste mensen is een persoonlijke verantwoordelijkheid van de manager zelf. Het is hetzelfde principe van de chirurg die anderen allerlei voorbereidingen laat maken, maar de uiteindelijke operatie zelf uitvoert, hij kan en mag dat niet delegeren. Maar één persoon kan de eindbeslissing of iemand wel of niet in dienst gaat komen bij zijn bedrijf maken, en dat is de manager.
(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba. Reacties: j.deruijter@yahoo.com

Boeken

Jos Burgers: Klantgerichtheid

Drie bestsellers in één speciale editie. Als er van drie boeken in zes jaar tijd ruim honderdduizend exemplaren worden verkocht, dan kan er met recht van bestsellers worden gesproken.
Jos Burgers kreeg het voor elkaar met zijn boeken 'Klanten zijn eigenlijk nét mensen!', 'Hondenbrokken' en 'Gek op gaten'. Het waren de bestverkochte managementboeken van 2006, 2009 en 2012. Een ongekende prestatie.

Het geheim achter dit succes is de luchtige en humoristische manier waarop Jos Burgers beschrijft wat klanten nu eigenlijk écht willen. Hij houdt zijn publiek een spiegel voor en laat mensen anders naar hun werk en hun dagelijkse praktijk kijken. Waardoor organisaties en medewerkers in staat zijn om hun klantgerichtheid daadwerkelijk te verbeteren.

In deze speciale editie zijn de drie prijswinnende boeken van Jos Burgers integraal gebundeld. Wie van zijn klanten ambassadeurs wil maken start met dit boek.

Jos Burgers RM (1951) is marketingman in hart en nieren. Hij startte zijn carrière in verkoop- en marketingfuncties bij een technische groothandel. Na een studie Bedrijfseconomie aan de Universiteit van Tilburg was hij ruim tien jaar als docent Marketing verbonden aan Fontys Hogescholen te Eindhoven. Daarna adviseerde hij gedurende een tiental jaren organisaties van uiteenlopende aard en omvang op het terrein van strategie, marketing en klantgerichtheid. Tegenwoordig richt hij zich volledig op het schrijven van boeken en het geven van presentaties, workshops en seminars. Met ongeveer tweehonderd presentaties per jaar is Jos Burgers een veelgevraagd spreker. Zijn boeken vormen daarvoor de basis. Hij houdt zijn publiek een spiegel voor en laat mensen anders kijken naar hun werk. Humor is daarbij een belangrijk wapen, evenals het gebruik van praktijkvoorbeelden.

Business Agenda

Curaçao

Huwelijksvermogensrecht
De rechtenfaculteit aan de UNA houdt een lezingencyclus 'Huwelijksvermogensrecht'. Deze wordt gegeven door prof. mr. Freek Schols van 8 tot 12 april van 18.00 tot 21.00 uur in de rechtbank te Punda. De voertaal is Nederlands en deelname kost 1457,50 gulden inclusief ob.

Capita Verzekeringsrecht
Tevens organiseert de rechtenfaculteit een PAO-cursus 'Capita Verzekeringsrecht'. Sprekers zijn prof. dr. N. van Tiggele van der Velde en prof. dr. J. Wansink. Voertaal is Nederlands. De cursus vindt plaats in S1-02 van de UNA en is van 18.00 tot 21.15 uur. Deelname bedraagt 291,50 gulden, inclusief ob. Meer informatie is te vinden op de website www.una.an.

Basisprincipes van Supervisory Management
Efficiency in Operation houdt vanaf maandag 8 april de achtweekse cursus 'Basis Principes van Supervisory Management'. Docent is René Levy Maduro. Inschrijven kan tot 25 maart. De cursus wordt van 18.00 tot 20.00 uur gegeven aan de Neptunusweg 30. Voertaal is Nederlands en Papiaments. Inlichtingen zijn te verkrijgen via 737-5914.

Arbeidsrecht en loonadministratie
Aqua Terra Investment & Consultants houdt een cursus 'Arbeidsrecht Normaal variant', die 2,5 dag duurt (9, 15 april van 08.15 tot 17.15 uur en 20 april van 09.00 tot 13.00 uur). Onderwerpen die aan de orde komen zijn: Wat geldt als er sprake is van een arbeidsovereenkomst, overwerk, loondoorbetaling, vakantie, beëindiging, cessantia en disciplinaire maatregelen? Deze cursus kost 1699 gulden inclusief ob, lunch en materiaal.
Dan is er ook nog de cursus Loonadministratie die 2 dagen duurt. De onderwerpen zijn loon in geld en natura, opbouw loonberekening, grondslag bvz en zv/ov, toeslagen en basiskorting. Deze cursus kost 1399 gulden inclusief en wordt gehouden op 11 en 17 april van 08.15 tot 17.15 uur. Beide cursusen worden in het Nederlands gegeven door Melanie Fowler-Davelaar in het Santa Barbara Beach & Golf Resort. Meer informatie is verkrijgbaar op www.aquaterrainvestments.com.

Aruba

Paneldiscussie
De Kamer van Koophandel en Nijverheid op Aruba houdt een tweede paneldiscussie met als thema 'Aruba without the Refinery - Planning Creates Opportunities'. Deze vindt plaats op 26 maart van 08.30 tot 12.00 uur. De locatie is het Renaissance Convention Center. Registreren kan via businessinfo@arubachamber.com of via tel. 582-1566 ext. 27/30/35/42.

Internationaal

Ideas Economy: Innovation Forum 2013
Het Ideas Economy: Innovation Forum 2013 is een discussie- en debatdag die wordt georganiseerd door het tijdschrift The Economist. De dag vindt plaats aan de University of California op 28 maart.
In een snel veranderende wereld, waarin constant technologische verandering is, komen de meeste bedrijven voor uitdagingen te staan om de komende decennia snel genoeg te innoveren. Onder leiding van financieel China-redacteur Vijay Vaitheeswaran worden deze ontwikkelingen verkend.

Beroep onder de loep

'Altijd een grapjas geweest'

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun
ervaringen in hun beroep. Deze week: Yolanda Faneyt (36). Onder de naam Ola werkt ze als Cliniclown.

Tekst: Roxanne Martha Foto: Bea Moedt

Wat houdt je beroep in?
"Mensen gaan er altijd vanuit dat een Cliniclown hetzelfde is als elke andere 'entertainment' clown, maar dat is helemaal niet zo. We werken onder meer bij het St. Elisabeth Hospitaal, Stichting Siloam en de Hedwigschool. Als Cliniclown ben je er om het kind - in vele gevallen ziek of met een beperking - zich even beter te laten voelen en dat hoeft niet altijd door gek te doen. Je zou het kunnen zien als een vorm van theater, hoewel je wel jezelf moet blijven. Het is werk waarbij je veel moet kunnen improviseren. Je moet ook elke handeling met honderd procent overtuiging doen, zodat het goed over kan komen bij het kind. Als Cliniclown ben je een speelkameraadje van het kind. Het werk lijkt eenvoudig, maar alleen al het feit dat je auditie moet doen om in aanmerking te komen, toont aan dat er veel meer bij komt kijken. Tijdens de auditie laten ze je bijvoorbeeld zittend op een ballon een liedje zingen."

Hoe lang ben je al Cliniclown?
"Ik doe dit werk al vijf jaar. Ik kan me herinneren dat toen ik in Nederland woonde mijn zoon een keer in het ziekenhuis moest verblijven. Ik zag toen een groep clowns voorbij gaan en ik vond het echt leuk dat er zoiets was voor kinderen. Ik dacht meteen: 'zoiets moet er ook op Curaçao zijn'. Jaren later op Curaçao hoorde ik dat er audities gehouden zouden worden voor Cliniclowns en heb ik me er meteen voor opgegeven. Ik vond het werk perfect voor mij, aangezien ik niet zo gek ben op werk achter een bureau. Bovendien ben ik van jongs af aan altijd een grapjas geweest."

Wat is het vervelendste dat je in je werk hebt meegemaakt?
"Je hoort soms vreselijke verhalen over wat sommige kinderen meemaken. Het ergste is wanneer kinderen komen te overlijden. Mijn achtergrond als sociaal werker helpt me heel goed om om te gaan met zulke dingen. Ik kan het van me afzetten, hoe erg en vervelend het ook is."

En wat is het leukste aan het werken als Cliniclown?
"Het leukste is dat niet alleen de kinderen opgefleurd raken van je aanwezigheid maar ook de ouders."

Waarom is werken als Cliniclown het beste wat er is?
"Er zijn volgens mij weinig mensen die in hun dagelijks werk echt doen wat ze heel erg leuk vinden. Als je iemand bent die graag aan een ander geeft en graag mensen aan het lachen maakt, dan is dit echt een 'dream job', want je krijgt er ook nog voor betaald. Maar het belangrijkste is misschien toch het feit dat dit werk ook mij helpt wanneer ik me minder goed voel. Ik word er echt blij van."

Wat was je graag geweest als je geen Cliniclown was?
"Toen ik jonger was, wilde ik stewardess worden. Het reizen en andere culturen leren kennen leek me heel leuk. Met mijn huidige werkzaamheden ben
ik gelukkig toch in de gelegenheid om regelmatig te reizen. Naast Cliniclown werk ik ook als projectcoördinator en daarvoor ga ik weleens naar het buitenland. Voor Cliniclowns ga ik in ieder geval één keer per jaar naar Nederland en ook met de kerk gaan we zo nu en dan naar het buitenland. Ik reis dus voldoende. Ik zou alleen willen dat het wat vaker meer voor de ontspanning zou zijn in plaats van voor het werk."

Bestemming Curaçao

'I'm in looove!'

Naam: Shantrelle P. Lewis

Komt uit: New York, Verenigde Staten

'Business or Pleasure?': Pleasure

Aantal dagen: 10

Verblijft in: Een appartement in de wijk Sta. Rosa

Tekst Roxanne Martha Foto: Don Fela Ford

Tot een paar jaar geleden had Shantrelle P. Lewis net als heel veel Amerikanen geen enkel idee hoe je Curaçao moet uitspreken, laat staan wat de geografische ligging van het eiland is. "Ik kan me herinneren dat ik een keer in Cuba was voor een festival en ik een hele grote groep mensen zag die uitbundig in de rondte danste met een kleurige vlag", vertelt Shantrelle. "Wat me heel erg opviel in die groep was de grote verscheidenheid in etnische kenmerken van de mensen. Ik was meteen geïntrigeerd, dus vroeg ik aan omstanders waar die groep vandaan kwam en ze zeiden van Curaçao. Dat was mijn eerste kennismaking met Curaçao en daar is het toen bij gebleven."
Voor haar werk als kunstcurator reist Shantrelle de wereld rond. Via haar werk kwam ze iemand tegen die haar voorstelde om ook eens in Nederland een kijkje te gaan nemen. "Ik zag in eerste instantie eigenlijk niet in waarom ik naar Nederland zou moeten", aldus Lewis.
"Maar mij werd toen verteld dat er in Amsterdam, met name in Amsterdam Zuid-Oost, heel veel zwarte mensen wonen. Zodoende ben ik toch naar Nederland gegaan waar ik in aanraking ben gekomen met de vele nationaliteiten die onder meer in de Bijlmer wonen."
En zo kwam Shantrelle weer in aanraking met Curaçaoënaars en was het een kwestie
van tijd dat ze ook deze kant op zou komen om ook in het tropische deel van Nederland de Afrikaanse diaspora te onderzoeken.
De 35-jarige Shantrelle komt oorspronkelijk uit New Orleans, maar is nu woonachtig in New York, waar ze werkzaam is als 'Director of Public Exhibitions and Public Programming' bij het Caribbean Cultural Center African Diaspora Institute (CCCADI). Momenteel is Lewis bezig met
verschillende projecten. In 2015 zal de CCCADI een tentoonstelling presenteren over de diaspora van de 'Nederlandse Antillen' en om die expositie op te zetten, doet ze onderzoek in onder meer Nederland, Curaçao en Suriname. Dat doet ze via de 'Andy Warhol Foundation for the Visual Arts' een stichting die na de dood van Warhol is opgericht met het voornaamste doel om moderne kunst te promoten die experimenteel, ondergewaardeerd en uitdagend is. Voor dit onderzoek heeft Shantrelle lokale kunstenaars zoals David Bade, Tirzo Martha en Avantia Damberg bezocht.
De onderzoeken in Nederland, Curaçao en Suriname zijn ook bedoeld om informatie te verzamelen voor Shantrelle's documentaire die ze gaat maken over het fenomeen 'Zwarte Piet'. Shantrelle's interesse in 'Zwarte Piet' ontstond tijdens haar eerste bezoek aan Nederland. "De eerste keer dat ik in Nederland kwam was in de maand september. Veel winkels waren hun voorraad en inrichting voor de Sinterklaasviering aan het uitstallen. Daarbij zag ik steeds van die afbeeldingen van zwarte gezichten met dikke lippen en ik dacht: 'Wat is dit nou weer?'
Vooral onder de zwarten in Amerika wordt een zwart geschminkt gezicht gezien als een ultieme uiting van racisme en dat wordt dus niet getolereerd. Later, toen ik terug in Amerika was, heb ik gehoord dat Quinsy Gario, van de 'Zwarte Piet ta Rasismo Beweging', gearresteerd werd tijdens de intocht van Sinterklaas. Een jaar later was ik zelf in december in Nederland in de periode van de Sinterklaasviering. Ik hoopte dat ik het iets beter zou begrijpen, maar ik kan het tot nu toe nog steeds niet vatten. Vandaar het besluit om dit issue verder te onderzoeken en vast te leggen en een documentaire te maken over het onderwerp. En toen dacht ik: "Dit moet ik verder onderzoeken en er een film van maken."
"Im in looove!", zegt Shantrelle wanneer haar gevraagd wordt wat ze tot nu toe van het eiland Curaçao vindt. "Curaçao doet me in veel opzichten aan New Orleans denken. Beide hebben in hun architectuur een kleurige combinatie van Europa en de tropen. Ik zie en voel goed de aanwezigheid van het erfgoed van onze zwarte voorouders."
Shantrelle zegt dat het belangrijk is dat er meer bekend wordt over de Afrikaanse diaspora in Caribisch Nederland. "Dit gebied is een beetje buiten de boot gevallen wat betreft informatie die bekend is over diens betrokkenheid in de Afrikaanse diaspora. Er is in Amerika heel weinig bekend daarover maar het is zeker niet zo dat er geen belangstelling is voor die informatie. Er is juist heel veel 'honger' naar die kennis. Maar het wordt voor Engelssprekenden moeilijk om die kennis te vergaren als bijna alle informatie alleen in het Nederlands, Papiamentu of Sranantongo is vastgelegd."
Shantrelle heeft gelukkig nog een paar dagen om zoveel mogelijk mensen op Curaçao te spreken en op die manier informatie te verzamelen. "Maar tien dagen is natuurlijk veel te kort", aldus Shantrelle. "We komen zeker terug voor verder onderzoek. Ook voor de documentaire, want ik heb begrepen dat Sinterklaas ook op Curaçao wordt gevierd."